

Glasiło Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba

ISSN 1332-4977

Crnogorski glasnik

GODINA XII. _ BROJ 67. _ SIJEČANJ-VELJAČA / JANUAR-FEBRUAR _ 2011.

TRANSPARENTISMO MONTENEGRINO®

DJELOVANJE NZCH I VIJEĆA CRNOGORACA	
Sjednica Predsjedništva NZCH	4
Dvije sjednice Vijeća u Zagrebu	6
Sjednica Predsjedništva društva „Montenegro“	9
TRANSPARENTISMO MONTENEGRINO	
Izložba slika Nikole Toka Banovića	10
INTERVJU	
Maestro Ismet Kurtović – strpljivi perfekcionista	12
ONI SU NAŠE GORE LIST ...	
„LivingStone“ magazine interview: Radisav Drljević	14
TRADICIONALNA DRUŽENJA	
Druženje u Zajednici Crnogoraca Split	18
Blagdanska druženja u Rijeci	18
Druženje u Crnogorskom domu u Zagrebu	19
ZAJEDNIČKE BOGOMOLJE	
Oltari za pravoslavce i katolike u istoj crkvi	20
IZ CRNE GORE I SVIJETA	
Da se nikad ne ponovi	21
Povezao dušu Crne Gore i duh Francuske	21
Usvojena strategija saradnje sa dijasporom	22
„Crnogorsko Badnje veče“ u Lovčencu	22
Crna Gora najbolja na Balkanu	23
Turističko predstavništvo Crne Gore u Ljubljani	23
„Mir u kući“ vrće se kao bumerang!	24
Crnogorski jezik: istina i manipulacije	26
OSVRTI, VIDENJA, PRIKAZI	
Srpski za crnogorsku mladež	28
ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI PROJEKT	
Hrvatski državni arhiv o Sekuli Drljeviću	32
PRILOZI ZA ANTROPOGEOGRAFSKE STUDIJE	
Nenad Stevović: Prezime Dobrilović	33
GALERIJA „MONTENEGRINA“	
Izložbe slika Elizabete Grudiček Cianci	34
KRATKA PRIČA	
Zuvdija Hodžić: Ploča	36
CRNOGORSKI MOZAIK	
Slava Ti, Gospodar!	40
GALERIJA „MONTENEGRINA“	43
NOVI NASLOVI	43
TRADICIONALNA DRUŽENJA	44

Dado Đurić (1933. – 2010.)

„Da meni nema Crne Gore, ne bih mogao ja da postojim. Čitavo moje slikarstvo je izvađeno iz Crne Gore kao kad čovjek izvadi draču iz tabana ili iz ruke. Ja čupam te slike iz Crne Gore.“

Izdavači:
**NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE
 i VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
 GRADA ZAGREBA,**
 Zagreb, Trnjanska cesta 35, Tel/Fax: 01/6197 078, 01/6314 263,
 E-mail: nzch@net.amis.hr, vijececm@net.amis.hr,
montenegro@net.amis.hr
 Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr
 Za izdavača: **dr. sc. Radomir Pavićević**
i prof. emer. dr. sc. Veselin Simović
 Glavni i odgovorni urednik: Zoran Drašković
 Redakcija: Milanka Bulatović, Nataša Grahovac,
 Danilo Ivezić, Dragutin Lakić, Svetozar Pejović, Nataša Rašović
 Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o.
 Rukopisi se ne vraćaju. Naklada/Tiraža 1000

Svi na izbore!

Ako ste Vi deklarirani pripadnik crnogorske nacionalne manjine u Hrvatskoj – a danas, uoči novog popisa, sve je manje razloga da tomu ne bi bilo tako i sve više benefita osiguranih brojnošću pripadnika neke manjine – možda Vam je već stigao ili će stići dopis s obrazloženjem i pozivom na izbore vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u 5. mjesecu.

Ako Vas je prvo zabrinulo kako je dobijena Vaša adresa, vjerujte da više nije vrijeme kad «OZNA sve dozna!», no je za to poslužio Izvod iz biračkog spiska za pripadnike naše manjine dobijen temeljem Zakona o popisu birača.

Ako se i Vi ponosite što je još vladika Petar I poručivao da „u slobodnu zemlju stupivši, ma kog roda ili plemena bio sin, mora biti slobodan“, a složite se da je pitanje slobode zapravo mogućnost izbora, onda eto prilike da još jednu odluku donesete slobodno.

Ako ste Vi visokoobrazovani, opovrgnite uvriježeno mišljenje: «Intelektualci su ljudi koji vjeruju da će pravda (da li i pravednost?) pobjediti sama od sebe». Jer, bogumi, sama neće! A najmanje što i Vi možete učiniti jeste da dođete i učinite svoj izbor.

Ako ste Vi još mladi, dođite na naša okupljanja i izbore i provjerite da li će odista posebna pažnja biti posvećena mladima, aktivnima i sposobnima.

Ako pak niste tako mladi, a čuli ste za emocionalnu inteligenciju (ko nije?), znajte da je rodonačelnik tog pojma dr. Loran Kasan rekao: «U četrdesetim, pomišljate da život više nema smisla. U pedesetim, nekad Vam se čini da više ništa ne možete, a nekad da još uvijek sve možete. A u šezdesetim morate prestati da starite!» Zato, ako ste u četrdesetim, dođite da biste se uvjerali da sve ono što je do sada urađeno ipak ima smisla. Ako ste u pedesetim, pokažite što sve još možete učiniti na ponos Vašoj zajednici u Hrvatskoj. A Vi koji ste («Ne bilo 'roka!») prestali da starite, odmah ćete se sjetiti pokliča iz naslova i zacijelo nećete propustiti izbore, ne morajući kao nekada kretati na njih baš u cik zore.

Ako Vas na izbornom skupu predlože, očekujte da će se željeti znati čak i «Je li Vam đed valja?»», a nekmoli što drugo (i to je svojevrstni „transparentismo montenegrino“?!).

Ako Vas izaberu, ne pomišljajte da ćete poslije sjedeti skrštenih ruku, vjerujući da će se sve „dako nekako“ uraditi (u Crnoj Gori se odavno zna: «Dako je najgori čo'ek!»); jer, u narednom četvorogodišnjem periodu treba, kako se to političkim žargonom veli, „stvarati ambijent“ u kom ćemo i mi u Hrvatskoj dati – da pomenem samo dva pregnuća od mnogobrojnih koja nam predstoje – dostojan doprinos obilježavanju dvije stotine godina Njegoševog rođenja i uobličavati kvalitetne projekte koji mogu „povlačiti“ sredstva iz europskih fondova, nastavljajući tako njegovanje naše kulturne autonomije već uspješno profiliranim putem između dva manjinska bauka: asimilacije i getoizacije.

A ako Vas ne izaberu, e onda ...

Ali, ako Vam priznam da sam rođen u znaku blizanaca, možda ćete pomisliti da mi odista nije bio potreban „onaj drugi“ s galerije Muppet showa, već sam i ja bio dovoljan da ovoliko „naguđujem“. No, ako ste čuli za umnog Duška Radovića (bio je naše gore list!), nećete se iznenaditi što je i ovo rekao: «Nemojte se mnogo busati u prsa kako bi bilo samo da se Vi nešto pitate! Provjerili smo kako je tamo gdje se Vi pitate pa nije mnogo bolje!» A tamo „gdje se ja pitam“ učinio sam i ja izbor, predloživši novu Redakciju; hoće li biti „zeru“ ili „mnogo bolje“ procijenite na kraju i uvijek čitaoci i, nadati se, i poneki čitatelj. Ipak, kako god bilo, „napošletku“ ja moram biti „glavni odgovoran“, a dobro znajući da „ničija (pa ni urednička) nije gorjela do zore“, ja Vi jamac da tada neću pokretati neko novo glasilo, a ni u primislima ne bih osnivao još jednu crnogorsku udrugu u Hrvatskoj!

A Vi?

Zoran Drašković

SJEDNICA PREDSDJEDNIŠTVA NACIONALNE ZAJEDNICE CRNOGORACA HRVATSKE

Jedanaesta sjednica Predsjedništva NZCH, koju je sazvao i vodio predsjednik dr. sc. Radimir Pavićević, održana je 29.1. u Crnogorskom domu u Zagrebu. Razmatranju svih točaka obimnog – i, na prijedlog predsjednika, jednoglasno usvojenog – dnevnog reda sjednice te donošenju zaključaka Predsjedništvo je posvetilo više od četiri sata.

Program rada NZCH i udruženja za 2011. godinu. Predsjednik NZCH je naglasio da Program i njegova realizacija u prvom redu ovise o sredstvima, ali i našoj sposobnosti da dobrom međusobnom suradnjom to realiziramo u sjedištima udruženja i gradovima u kojima živi više od 20 pripadnika naše nacionalne manjine. Ujedno je i čestitao svima koji su u protekloj godini postigli zavidan nivo realizacije programa, čije će osnovne odrednice i ubuduće sačinjavati: kulturni amaterizam, informiranje, izdavaštvo i kulturne manifestacije.

O informiranju i izlaženju „Crnogorskog glasnika“ u 2011. prisutne je obavijestio urednik dr. sc. Z. Drašković, istakavši kao osnovni zadatak povećanje broja priloga iz udruženja (o njihovim aktivnostima) kao i kvalitete priloga i poboljšanje izgleda glasila. Prihvaćen je njegov prijedlog da u narednom periodu Redakciju čine: D. Lakić iz Rijeke i N. Grahovac iz Splita te D. Ivezić, M. Bulatović i N. Rašović iz Zagreba; do prijedloga iz Pule privremeni član je S. Pejović. Time, kao ni do sada, nijesu zatvorena vrata za sve koji svojim priložima mogu povećati i poboljšati informativnost i kvalitetu, zaključeno je u raspravi.

Govoreći o programu kulturnih manifestacija dr. sc. R. Pavićević je podsjetio da tradicionalno obilježavamo: Petrovdan (a u okviru njega i Dan antifašističkog ustanka crnogorskog naroda – 13.jul), Lučindan, Dan nezavisnosti i Dan državnosti. Petrovdan tradicionalno organizira Rijeka, a Lučindan Zagreb kao programe na razini NZCH. Razgovaralo se i o mogućnostima da i druga udruženja pokušaju organizirati manifestacije uz učešće članova ostalih udruženja iz Hrvatske i okolnih država.

I ove godine se Dan nezavisnosti Crne Gore – kao i Dan Vijeća naše manjine u Zagrebu i Dan Koordinacije vijeća crnogorske manjine u Hrvatskoj – obilježavaju u organizaciji Koordinacije i Vijeća, a u suradnji s Ambasadom Crne Gore u RH i NZCH. Za Dan državnosti centralnu manifestaciju organizira Ambasada prijemom u Zagrebu; to mogu učiniti i udruženja u svojim sredinama, vodeći računa o dignitetu skupa i kvaliteti programa.

Dio programa koji se odvija kroz „Dane crnogorske kulture“ i ove je godine planiran kroz izložbe, film, kazališne predstave, koncerte, susrete s književnicima i umjetnicima iz Crne Gore, a u suradnji s Ministarstvom kulture, ZAMTES, ULUCG, Maticom crnogorskom i Centrom za iseljenike. Planirane su dvije izložbe akademskih slikara iz Crne Gore (V. Đuranovića početkom godine; S. Đečević i N. Raičević u drugoj polovici godine), koje bi, nakon Zagreba, bile postavljene i u ostalim udruženjima. U okviru „Dana crnogorskog filma“ projekcije bi, u dogovoru s Crnogorskom kinotekom, započele u 10 mjesecu kao trodnevni program (dva dana dokumentarni filmovi i jedan dan igrani film, s težnjom da filmovi budu kvalitetnije predstavljeni i na višoj tehničkoj razini). Dogovoreni su koncerti gitarista D. Cerovića i G. Krivokapića u Splitu, Rijeci i gradovima Istre (6.-14.8.).

Borivoje Stevović je upoznao Predsjedništvo s mogućnošću da GP Podgorica izvede kazališnu predstavu po tekstu „Štefica Cvek – u raljama života“ u više gradova u Hrvatskoj, a Svetozar Pejović je govorio o inicijativi udruga iz Peroja i Pule za štampanje dvije knjige.

Prijedlog programa obilježavanja 200 godina Njegoševog rođenja. Predsjednik NZCH je prisutne informirao o započetim aktivnostima i prijedlogom programa obilježavanja 200 godina rođenja Petra II Petrovića Njegoša (1813.-2013.). Svim udrugama članicama NZCH i vijećima crnogorske nacionalne manjine je upućeno Pismo inicijative u kome je obrazloženo *zašto* i naznačeno *kako* treba ostvariti predloženi program. Istaknuto je da je inicijativa za dio programa došla od strane Dimitrija Popovića.

Predložena inicijativa je prihvaćena uz napomenu da je treba programski uobličiti i konkretizirati od strane svih kojima je bila upućena (do sada su nju prihvatili Predsjedništvo Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ i Vijeće naše manjine u Zagrebu).

Ljetnje škole u Hrvatskoj i Crnoj Gori. Predsjedništvo NZCH pokreće inicijativu za obnavljanje Ljetnje škole za djecu pripadnika naše manjine; školu je ranije bila organizirala NZC Rijeka, a u njoj su već učinjene aktivnosti u cilju osiguravanja nastavnčkog kadra, informiranja roditelja o ponovnom pokretanju škole, o programu i vremenu odvijanja nastave. Sva udruženja će dostaviti popise potencijalnih polaznika i nastavnika.

NZCH će i u 2011. godini poslati polaznike u Ljetnju školu jezika i kulture Crne Gore na Ivanovim Koritima, koju organizira Centar za iseljenike Crne Gore.

Popis stanovništva 2011. Popis stanovništva 2011. godina u cijelosti treba iskoristiti za slobodno izjašnjavanje u smislu nacionalne pripadnosti, a u cilju očuvanja onoga što zovemo crnogorskim bićem u Hrvatskoj. Pripadnicima crnogorske nacionalne manjine treba objasniti i prednosti koje u interesnom smislu imaju pripadnici nacionalnih manjina u Hrvatskoj (primjer čl. 22. Ustavnog zakona). Treba iskoristiti mogućnost da pripadnici nacionalnih manjina mogu temeljem manjinske pripadnosti biti uključeni u popisivače.

Priprema za izbor vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. U okviru priprema za izbor vijeća i predstavnika nacionalnih manjina koji će biti održani u 5. mjesecu, istaknuto je kako su oni prilika da se ostvari kontakt sa što većim brojem pripadnika naše nacionalne manjine i da ih se pridobije da u što većem broju izađu na izbore. To će biti i prilika upoznati ih s onim što rade udruženja u gradovima i županijama. Kandidiranja za članove vijeća i predstavnike trebaju napraviti sve udruge u sredinama koje ispunjavaju zakonske uvjete. U ovoj aktivnosti nužna je i medijska prezentacija, koju svakako treba iskoristiti, a koja će dijelom biti organizirana i od strane Savjete za nacionalne manjine.

Priprema za Izbornu skupštinu NZCH i udruženja. Redovna Izborna skupština NZCH, za koju će članice utvrditi delegate i predložiti kandidate za članove Predsjedništva, održat će se 12.11. Na sjednici u lipnju utvrdit će se (na osnovu prijedloga članica) program svečanog obilježavanja 20- te godišnjice osnivanja i djelovanja NZCH (21.12. u Zagrebu).

Dovršetak organizacione i kadrovske konsolidacije NZCH i udruženja. Konstatirano je da su u svim udruženjima članicama NZCH uklonjene bilo kakve zapreke koje bi onemogućavale djelovanje na razini županije.

Kulturna suradnja s crnogorskom manjinom iz drugih država. Predsjedništvo NZCH je prihvatilo inicijativu o organizaciji sastanka s predstavnicima crnogorskih udruženja iz okruženja u cilju dogovora o kulturnoj suradnji.

Prijedlog za člana Savjeta za nacionalne manjine. Temeljem čl. 36. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, NZCH je za člana Savjeta ispred crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj predložila dr. sc. Radomira Pavićevića.

DVIJE SJEDNICE VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Petnaesta sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba održana je 10.1.2011. godine u Crnogorskom domu u Zagrebu. Prisutni članovi Vijeća najprije su u cijelosti prihvatili podneseni izvještaj predsjednika Vijeća prof. emer. dr. sc. Veselina Simovića u kojem ih je on, pored ostalog, obavijestio da je tajnik Vijeća Danilo Ivezić učestvovao na jednodnevnom seminaru (održanom 9.12. prošle godine u Zagrebu u organizaciji Ureda za nacionalne manjine Vlade RH i

Savjeta za nacionalne manjine) o provođenju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina; on je također učestvovao na tradicionalnom susretu Koordinacije nacionalnih manjina Grada Zagreba s gradonačelnikom Grada Zagreba, uoči Nove godine (20.12.2010. u Slovenskom domu). Prisutni su obaviješteni i da su na manifestaciji Zagrebačke županije u povodu obilježavanja Dana ljudskih prava (održanoj 10.12.2010. u Općini Bistra) našu manjinu predstavili Milanka Bulatović i Danilo Bunčić čitanjem teksta Veljka Vlahovića „Teret rođenja“, i to na način koji je po ocjenama prisutnih bio najuspješniji. Data je informacija da je 16.12.2010. održan sastanak s istraživačima Instituta za migracije i narodnosti Matice hrvatske na čijem je čelu bio dr. sc. Dragan Babić; u ime Vijeća razgovoru (koji je organiziran na temelju pripremljenih pitanja, o statusu i aktivnostima naše nacionalne manjine u Zagrebu) prisustvovali su Milo Banović, Marko Bogdanović, Danilo Ivezić, Dušan Mišković, Radomir Pavićević, Veselin Simović i Ananije Stojović. Izneta je konstatacija da su tradicionalna novogodišnja druženja u Crnogorskom domu (23.12. i 31.12.2010. i 5.1.2011.) bila jako dobro posjećena.

Članovi Vijeća su jednoglasno podržali Inicijativu predsjednika NZCH Radomira Pavićevića za obilježavanje 200-te godišnjice rođenja Petra II Petrovića Njegoša, uz napomenu da će u Programu Vijeća (za slijedeće dvije godine) ona biti ugrađena kao dio programske aktivnosti.

Nakon obrazloženja predsjednika, tajnika Vijeća i rasprave, Vijeće je jednoglasno donijelo odluku o usvajanju Financijskog plana Vijeća za 2011. godinu. Isto tako – nakon obrazloženja predsjednika, tajnika Vijeća i rasprave – Vijeće je jednoglasno donijelo i odluku o usvajanju Programa rada Vijeća za 2011. godinu.

Na kraju sjednice – nakon rasprave prisutnih članova Vijeća, a povodom konstatacije da smrt jednog od najvećih crnogorskih umjetnika Dada Đurića nije našla adekvatno mjesto u sredstvima informiranja kako u Crnoj Gori tako i u Hrvatskoj – usvojen je zaključak da se, sukladno programskim odrednicama i aktivnostima u okviru izdavačke djelatnosti (NZCH), provjeri mogućnost adekvatne prezentacije ovog renomiranog umjetnika putem odgovarajuće publikacije – monografije uz suradnju s institucijama iz Crne Gore.

* * *

Na početku šesnaeste sjednice Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, održane 14.2. u Crnogorskom domu u Zagrebu, prisutne članove je predsjednik Vijeća najprije obavijestio o realizaciji zaključaka prethodne sjednice, a potom da je (prilikom posjete predsjednika NZCH Radomira Pavićevića i predsjednika Vijeća Veselina Simovića ambasadoru Crne Gore u Hrvatskoj) dogovoreno zajedničko obilježavanje Dana nezavisnosti Crne Gore, Dana Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Dana Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske. Istaknuto je vrlo uspješno otvorenje izložbe „Crnogorski transparentizam“ slikara Nikole Toka Banovića, u čijoj su organizaciji posebnu pomoć pružili Danilo Ivezić i Dušan Mišković. Prisutni su obaviješteni kako bi, u ime našeg Vijeća, pet pripadnika naše manjine prisustvovalo dvodnevnom seminaru (u organizaciji Grada Zagreba) radi osposobljavanja za predlaganje projekata za dodjelu sredstava iz europskih fondova.

Nakon uvodnog obrazloženja predsjednika Vijeća i rasprave, usvojen je Izvještaj o realizaciji Programa rada Vijeća kao i Završni račun Vijeća za prošlu godinu, uz konstataciju da će tim računom iskazani višak prihoda nad rashodima biti vraćen u gradski proračun.

Vijeće je upoznato s organiziranjem izleta u Crnu Goru u periodu od 14.-17.4.o.g.

Prihvaćeno je da na Koncertu za Dan nezavisnosti, Dan Vijeća i Dan Koordinacije učestvuju Darko Nikčević i Srđan Bulatović („Duo gitara“) s prigodnim programom.

Vezano uz znanstvenoistraživački projekt „Hrvatski državni arhiv o Sekuli Drljeviću“ (koji će Vijeće započeti u 2011.g.), član Vijeća Ananije Stojović je upoznao prisutne sa zaključcima naučnog skupa o Sekuli Drljeviću (nedavno održanog u Crnoj Gori), ukazujući na suštinske odrednice i kontroverze Drljevićevog političkog djelovanja.

PROGRAM RADA VIJEĆA ZA 2011. GODINU

Nastojeći ostvarivati svoj osnovni cilj – očuvanje identiteta crnogorske nacionalne manjine i njenih nacionalnih obilježja, kao i osigurati njezin položaj brigom o ostvarivanju manjinskih prava predviđenih Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i međunarodnim zakonima, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba će prvenstveno djelovati na području politike (ostvarivanje političkih prava), povijesti, tradicije i nacionalnih specifičnosti. U tom okviru, kroz povijesne teme, aktualnu politiku te čuvajući nacionalni identitet, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba smatra najpogodnijim načinom to ostvariti učešćem u radu Gradske skupštine Grada Zagreba u donošenju odluka o zajedničkom življenju u Gradu Zagrebu i rješavanjem pojedinačnih slučajeva koji se tiču ostvarivanja manjinskih prava; obilježavanjem nacionalnih praznika; realizacijom pojedinih znanstvenih projekata; tribinama i izdavačko- informativnom djelatnošću.

Program Vijeća crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba za 2011. godinu ostvarit će se kroz sljedeće aktivnosti:

I. IZDAVAČKO - INFORMATIVNA DJELATNOST

1. WEB stranica: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr. Postojanje WEB stranice Vijeća je u cijelosti opravdalo svoju svrhu. Događanja i aktivnosti koje se odvijaju u okviru crnogorske nacionalne manjine u Zagrebu i Republici Hrvatskoj na ovaj način postaju dostupni i izvan granica prostora djelovanja. Putem web stranice, ispunjava se obaveza i potreba informiranja pripadnika crnogorske nacionalne manjine o svim aktivnostima, kao i o svim bitnim političkim, kulturnim i drugim društvenim događanjima u Zagrebu, Hrvatskoj i matičnoj zemlji od značaja za crnogorsku nacionalnu manjinu.

Popunjenost stranice novim sadržajima, informacija postaje kompletna i raznovrsnija, pa time i sadržajnija.

Ažuriranje stranice se obavlja tokom tjedna, ovisno o aktivnostima i zbivanjima. Na stranici se nalaze i informacije o svim aktivnostima koje pokreću Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb.

I u narednoj godini je planirano nastaviti s poboljšanjima u izgledu, kvaliteti i količini sadržaja na stranici kako bi se postigla prepoznatljivost i atraktivnost. (Web stranicu održava tvrtka „Ador“ d.o.o.)

2. Sufinanciranje „Crnogorskog glasnika“. „Crnogorski glasnik“ je službeno glasilo Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba. Izlazi kao dvomjesečnik, sa zadatkom prenošenja informacija o ukupnim aktivnostima, zbivanjima i djelovanju crnogorskog korpusa u Republici Hrvatskoj. U toj publikaciji se tiskaju informativni prilozi o radu vijeća i Koordinacije crnogorske nacionalne manjine u RH te drugi napisi od interesa za pripadnike crnogorske nacionalne manjine. Nastavljajući aktivnosti na poboljšanju kvalitete glasila, Vijeće planira honorirati pojedine autore tekstova i priloga.

3. Biblioteka „Svjedočanstva vremena“. Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske je pokrenula u okviru izdavačke djelatnosti biblioteku „Svjedočanstva vremena“ putem koje nastoji predstaviti pojedince, crnogorskog podrijetla koji su na prostorima današnje Republike Hrvatske ostvarili zapažene rezultate na raznim područjima djelatnosti. Kako se biblioteka realizira u suradnji s Vijećem, u cilju povećanja kvalitete priloga, Vijeće će osigurati određeni iznos sredstava za isplatu honorara autorima

II. OBILJEŽAVANJE NACIONALNIH PRAZNIKA

Pitanje očuvanja nacionalnog identiteta crnogorske nacionalne manjine u Gradu Zagrebu ostaje jedan od prioriteta zadataka Vijeća, što nameće i obavezu učešća članova Vijeća u manifestacijama Petrovdana, Dana nezavisnosti, Dana državnosti i Lučindana koje organizira Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske, kao i snošenju dijela troškova prema planu.

1. Dan nezavisnosti i Dan Vijeća. Dan nezavisnosti 21. 5. utemeljen je odlukom Skupštine Crne Gore, kao datum kada su građani Crne Gore na referendumu 2006. izglasali njenu nezavisnost. Temeljem odluka referenduma Crne Gore je kasnije postala i međunarodno priznata država. Isti datum je Vijeće odredilo kao Dan Vijeća. Sukladno tome će i biti obilježen u organizaciji Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, odgovarajućim programom (21. svibnja u Zagrebu).

2. Petrovdan. Petrovdan u tradiciji crnogorskog naroda ima značajno mjesto kao datum kada se sastajao CRNOGORSKI ZBOR, oblik svojevrstne narodne skupštine na kojem su se birali vladike i vladari Crne Gore; na kojem su se donosile sudbonosne odluke rata i mira; na kojem su se donosili zakoni i postavljali temelji moderne državne vlasti. Prvi dokumenti o CRNOGORSKOM ZBORU datiraju još od XI. stoljeća. Ovaj datum se obilježava tradicionalnom manifestacijom Petrovdanski sabor Crnogoraca, u okviru kojeg se i obilježava i slavi 13. srpnja 1941.- Dan antifašističkog općenarodnog oružanog ustanka crnogorskog naroda (datum obilježavanja je 9. srpnja, a mjesto Primorsko-goranska županija).

3. Dan državnosti. Dan državnosti Crne Gore 13. srpnja je utemeljen Odlukom Skupštine Crne Gore 12.7.2004. kao datum kada je na Berlinskom kongresu 1878. Crna Gora proširila međunarodno priznanje, i datum iz 1941. kada je u Crnoj Gori došlo do općenarodnog oružanog ustanka protiv fašizma jedinstvenog u tadašnjoj Europi. Ova manifestacija se realizira u suradnji s Ambasdom Crne Gore u Republici Hrvatskoj (datum obilježavanja je 13. srpnja, a mjesto Zagreb).

4. Lučindan. Lučindan je u tradiciji crnogorskog naroda vezan uz ime Petra I Petrovića Njegoša, vladike i gospodara Crne Gore, poznatijeg u narodu kao Sv. Petar ili Petar cetinjski čudotvorac, koji se smatra utemeljiteljem novovjekovne države Crne Gore. Umro je 31.10.1830. godine na dan Sv. Luke (po julijanskom kalendaru), a četiri godine kasnije (1834.) proglašen je za sveca. Manifestacija se odvija pod nazivom Lučindanski susreti (datum obilježavanja je 31. listopada, mjesto obilježavanja je Zagreb, a trajanje manifestacije biće 3 dana).

III. PREDAVANJA I TRIBINE

Cilj planiranih predavanja i tribina je upoznavanje pripadnika crnogorske nacionalne manjine sa značajnim temama i imenima iz crnogorske povijesti, kao i aktualnim temama značajnim za crnogorski narod i crnogorsku državu. U travnju 2011. g. planirana je jednodnevna tribina sa temom „Aktualni politički trenutak Crne Gore“, uz učešće publiciste Rajka Cerovića iz Crne Gore.

IV. ZNANSTVENO ISTRAŽIVANJE I PROJEKTI

1. Projekt: „200 godina od Njegoševog rođenja“. U 2013. godini navršava se 200-ta godišnjica rođena Petra II Petrovića Njegoša. Obilježavanje ove značajne obljetnice kroz zajednički program s NZCH, njenim udruženjima i ostalim vijećima planirano je u dvogodišnjem trajanju, a nositelj projekta je Odbor za obilježavanje obljetnice.

2. Projekt: „Hrvatski državni arhiv o Sekuli Drljeviću“. Kontraverze koje sa sobom povlači ime dr. Sekule Drljevića, njegov boravak u Hrvatskoj i njegovo političko djelovanje, kao i vrijednosni sudovi koji su najčešće temeljeni na glasini bez znanstvenog dokaza opredjeljuju Vijeće da u 2011. godini započne Projekt: „Hrvatski državni arhiv o Sekuli Drljeviću“. Namjera je na znanstvenoj argumentaciji bez dodavanja ili oduzimanja, odgovoriti na pitanje „Tko je i što je dr. Sekula Drljević“. Tim više jer se u službenoj Himni Crne Gore nalaze dvije strofe pjesme koju je napisao Sekula Drljević. Planirano trajanje projekta 2 godine, a voditelj projekta je Željko Karaula, doktorand povijesti.

V. ZAJEDNIČKI PROGRAM KOORDINACIJE VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

Aktivno sudjelovanje u radu Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske je značajan dio programskog djelovanja Vijeća. Priprema i održavanje sastanaka i savjetovanja Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH radi donošenja odluka iz nadležnosti Koordinacije i raspravljanja aktualnih pitanja iz djelovanja vijeća.

VI. ZAJEDNIČKI PROGRAMI KOORDINACIJE NACIONALNIH MANJINA GRADA ZAGREBA

Učešće Vijeća u svim zajedničkim aktivnostima Koordinacije vijeća nacionalnih manjina Grada Zagreba određenim Programom rada Koordinacije.

VII. OSTVARIVANJE I ZAŠTITA PRAVA PRIPADNIKA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE

Briga o primjeni i ostvarivanju članka 22. Ustavnog zakona o nacionalnim manjinama - Zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u RH. Učešće u donošenju svih odluka na razini Grada Zagreba koje se tiču manjinske problematike i manjinskih prava, naročito prava pripadnika crnogorske nacionalne manjine. Pomoć pri rješavanju pojedinačnih slučajeva kršenja manjinskih prava pripadnika crnogorske nacionalne manjine u Gradu Zagrebu

SJEDNICA PREDSDJEDNIŠTVA DRUŠTVA „MONTENEGRO“ ZAGREB

Sedma sjednica Predsjedništva Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb održana je 24.1. u Crnogorskom domu u Zagrebu. Nakon što su prisutni jednoglasno usvojili zapisnik 6. sjednice Predsjedništva, predsjednik Društva g. Dušan Mišković je istakao da se sljedeća točka dnevnog reda – Izvještaj o financijskom poslovanju Društva za 2010. godinu – već razmatrala na prethodnoj sjednici, a potom je obrazložio stavke financijskog poslovanja Društva u 2010. godini, s posebnim osvrtom na ukupne prihode, rashode, prenesena sredstva iz prethodne godine, kao i na podatak da će preostala sredstva omogućiti nesmetano odvijanje svih aktivnosti dok se ne dobije odluka o usvojenim programima i visini sredstava za 2011. godinu. Prisutni su jednoglasno donijeli odluku o usvajanju Izvještaja o financijskom poslovanju Društva za 2010. godinu.

Jednoglasno je donijeta i odluka da se prihvata Inicijativa predsjednika NZCH za obilježavanje 200-te godišnjice rođenja Petra II Petrovića Njegoša, kao i odluka da će Društvo doznačiti 10.000,00 kuna na poseban račun koji će se otvoriti za tu namjenu.

Usvojena je odluka o početku rada pjevačkog zbora te o zaključenju ugovora o djelu sa g. Ismetom Kurtovićem, voditeljem zbora u razdoblju od 8.2.-8.7. i od 15.9.-15.12.o.g.

Što se tiče aktivnosti Društva u narednom periodu, g. Dušan Mišković je prvo istakao organizaciju i otvorenje pet izložbi u galeriji „Montenegrina“ (do 30.6.), zatim realizaciju izložbe Vladimira Đuranovića u Galeriji Kristofor Stanković u Starogradskoj vijećnici (iz programa „Dani crnogorske kulture 2011“) te učešće Društva u realizaciji programa obilježavanja Dana nezavisnosti Crne Gore (koncertom u Glazbenom zavodu 21.5.). Društvu predstoji i predstavljanje knjige „Prozor ostavi otvoren“ (Panorama književnog stvaralaštva Albanaca iz Crne Gore) iz programa izdavaštva NZCH.

S obzirom na to da su, temeljem zakonskih odredbi, manjinske udruge predlagачi lista kandidata za članove vijeća nacionalnih manjina, i našem Društvu predstoje (tokom 3. i 4. mjeseca) aktivnosti vezane uz izbore za Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba. U te aktivnosti spada i slanje dopisa građanima – izjašnjenim pripadnicima crnogorske nacionalnosti – s obrazloženjem što se, zašto i kako bira, kao i značenja samih izbora. Istaknuto je da će se, u predlaganju kandidata, posebna pažnja obratiti mladima, aktivnima i sposobnima; prisutni su jednoglasno donijeli zaključak da se od Vijeća crnogorske nacionalne manjine traži ocjena četvorogodišnjeg rada njegovih članova.

Izložba slika Nikole Toka Banovića u Zagrebu

TRANSPARENTISMO MONTENEGRINO

Uz prisustvo brojnih uzvanika i gostiju u Galeriji Vladimir Filakovac Narodnog sveučilišta Dubrava 7. 2. 2011. godine otvorena je šesta samostalna izložba crnogorskog slikara Nikole Toka Banovića.

Otvaranju izložbe prisustvovali su i: ambasador Crne Gore u RH Goran Rakočević, prvi sekretar Ambasade Branislav Karadžić, predsjednik Županijske skupštine Zagrebačke županije Damir Mikuljan, pročelnica stručne službe Skupštine Dubravka Kravos, akademski slikar Vasilije Jordan.

U ime Narodnog sveučilišta Dubrava prisutne je prigodnim riječima pozdravio ravnatelj Ivica Rubić.

Izložbu je otvorio crnogorski književnik Milika Pavlović, a na kraju se prisutnima obratio s par rečenica i autor Nikola Toko Banović.

Danilo Ivezić

Milika Pavlović: PROSTORI ISKRENOSTI

«Što smo slikar Banović i ja večeras ovdje među vama, treba prevashodno zahvaliti umjetnosti i kulturi. Istaknutim vrijednostima iz tih duhovnih oblasti svaka je zemlja domovina. Umjetnost i kultura nemaju inostranstva. Omraze, nasilja, prekide i blokade što ih ljudima i narodima donose tragične okolnosti, najbrže, najuspješnije, najpotpunije i najbezbolnije otklanjaju se na stvaralačkim poljima – umjetnosti, nauke i kulture – jer su to prostori iskrenosti koji ne trpe laž i licemjerje ili najbrže razotkrivaju takve rđavštine.

Pošto je uspješno uspostavio vezu između dvoje koji se vole, i u trenutku dok su oni u zagrljaju, junak Rosinijeve opere Seviljski berberin pjeva: ovaj divni prizor sreće/tvorevina je moga duha.

Parafrazirajući ovu radost Rosinijevog berberina, mogu – ovdje u zagrebačkoj Dubravi – reći: za ovovečernji trenutak duhovnog bljeska u Galeriji Vladimir Filakovac, zasluga je hrvatskog likovnog maga Vasilija Jordana i njegovih prijatelja sa Narodnog sveučilišta Dubrava.

Zahvalni smo Društvu Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, za nesebičnu, izvanrednu pomoć koju su nam pružili i njihovom članu Danilu Iveziću.

„Ekspertska ocjena bila je jedinstvena da posebnu pažnju zaslužuje specifična Banovićeve slikarska tehnika transparentnost ... koju je ovaj slikar krajnje personalizovao. Perceptivni efekat – mekanost prelaza između ambijentalne figuralnosti i njene transpozicije kao i kod ljudskih portreta daje istovjetne rezultate i potvrđuje potpunu originalnost i stvaralački personalitet ovoga umjetnika. Zbog razvoja njegovih slikarskih postupaka, a iznad svega zbog njegove slikarske tehnike, djela Nikole Toka Banovića imaju veliki značaj za likovnu umjetnost.

Zbog toga je Akademija U.E.C.A.L. zvaničnim aktom (atestat) tu slikarsku tehniku jednoglasno definisala i imenovala kao crnogorski transparentizam – TRANSPARENTISMO MONTENEGRINO.“

Profesor CARLO SAVINI, Predsjednik U.E.C.A.L.

Želim vas uvjeriti, dame i gospodo, da nijedan od ovih izraza naše zahvalnosti ne dolazi iz frivolne kurtoazije niti iz patetike prigodnosti. Mi dvojica ovamo ne dolazimo iz naše, već postojeće Crne Gore. Našu Crnu Goru morali smo skloniti u svoju idealnu viziju o njoj. Još i sada je branimo onamo, u tim utopijskim Termopilima.

Republika Hrvatska, Grad Zagreb, Galerija Vladimir Filakovac – prva su međunarodna katedra umjetnosti i kulture na kojoj se javnosti predstavlja stvaralaštvo i nova slikarska tehnika – otkriće slikara Nikole Toka Banovića, kojeg je Akademija evropskih likovnih i književnih kritičara (U.E.C.A.L.) odlikovala nagradom GRAND PRIX D'HONNEUR i zvanjem MAESTRO SAVREMENE UMJETNOSTI, a njegov pronalazak ocijenila genijalnim rezultatom, i taj novum atestirala pod imenom TRANSPARENTISMO MONTENEGRINO.

Banovićeve stvaralački rezultati ocijenjeni su – od strane eksperata iz pomenute Akademije – kao doprinos „kontinuitetu i inovacijama formi izražavanja našeg vremena i vrijednostima evropske civilizacije“.

Poštovani posjetioci, uz bojazan da i sam, nehotice, ne budem ličio mnogima koji hotimice zlorabe ličnosti i djela velikih ljudi, samo ću pomenuti neka od tih imena, koliko da ilustrujem prisustvo njihovog duha na večerašnjoj seansi ovdje.

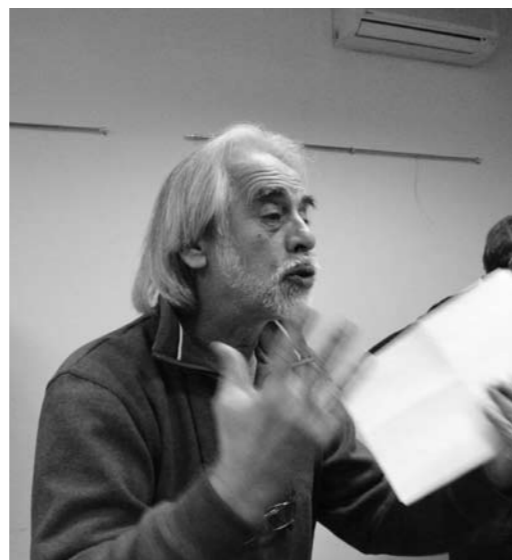
Sve što su za Crnu Goru učinili, a učinili su mnogo – Mažuranić, Kikerec, Bogišić, Meštrović, Ujević, Krleža i drugi hrvatski velikani, a što u ovo vrijeme nastavlja činiti Vasilije Jordan i njegovi prijatelji – u cjelosti pripada baš onoj Crnoj Gori iz naše (njegove) utopijske vizije, iz naše konkretne utopije, o kakvoj govore Gete i Ernest Bloh.

Nikome se ne može odobriti da bestidno ureže stvaralačke autoritete kako bi svoju beznačajnost uznosio na Olimp. Moraju se, bez respekta, razobličiti špekulanti i licemjeri koji – dok hvale domaćina – pljačkaju i ruše njegov dom, a potom, u svom dvorištu, tome domaćinu dižu spomenik, kako bi iza njega zaklanjali svoja nevaljalstva. Za takve ne postoji nijedan oltar na koji ne bi pljunuli.

Dame i gospodo, nešto više o Banovićevom slikarstvu možete pročitati u kataloškom tekstu za ovu izložbu.

Preostaje mi čast i zadovoljstvo da – u znak poštovanja, u znak divljenja i zahvalnosti pomenutim korifejima hrvatske kulture i duhovnosti, i iskrene zahvalnosti svima vama, dragi moji Zagrepčani, likovnu postavku TRANSPARENTISMO MONTENEGRINO Nikole Toka Banovića – proglasim otvorenom.»

Ne jednom su čitaoci „Crnogorskog glasnika“ pročitali da Pjevački zbor „Montenegro“ (zbor Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb) nastupa pod umjetničkim vođstvom Ismeta Kurtovića. Kako smo nedavno obilježili desetu godišnjicu Zbora (v. str. 20 u prethodnom broju), čini se da je sad pravi trenutak da nam gospođa Milanka Bulatović (članica Zbora od prvih dana) predstavi maestra Ismeta Kurtovića – strpljivog perfekcionista.

Skica za portret : ISMET KURTOVIĆ

Sa namjerom da zvučim patetično (što nam strano nije), reći ću da nam je čast što naš pjevački zbor vodi maestro Ismet Kurtović.

Srednje, a vjerujem i ostale generacije dobro se sjećaju svih divnih pjesama kojih je Ismet autor, a neke su od najpoznatijih: *Lile su kiše, Piši mi, Stari grad, Carstvo samoće* ... kao i izvedbe pjesme *Prođe ovaj dan* grupe *Drugi način*. To je većini najpoznatija rok i pop grupa u kojoj je radio. Stvarao je i druge grupe, komponirao pjesme, svirao flautu i gitaru, pisao prekrasne aranžmane i naravno, svojim posebnim vokalom učinio te pjesme nezaboravnim. Svoju svestranost izrazio je i radom u kazalištu, na filmu, kao i televizijskim emisijama.

Gotovo svi volimo muziku, ali nas Ismet uči kako to prenijeti na ljude koji nas slušaju, otkrivajući nam svijet muzike na jedan drugačiji način. I nije nam lako. Njemu još teže. Većina je mislila da je najveći posao zapamtiti tekst, melodiju znamo, a eventualne greške pokrit će harmonika. Naš voditelj je perfekcionista, znajući iz nas izvući onaj potrebni optimum; toliko uronjen u muziku, često se čini odsutnim, čovjekom koji ne stiže ništa drugo. Iako se ne čini tako, pažljivo sluša sugovornike, u odsustvu bilo kakve narcisoidnosti (kakve rijetke vrline ga krasi, pogotovo kad je riječ o umjetnicima!). A široko je polje njegovih interesa, prati sve oblike umjetničkog i inog stvaranja, pošizi često kad se priča o temama vezanim uz politiku (a kad to nije?), zbog nedovoljnog pojedinačnog poznavanja ili upućenosti – tad ne prašta neznanje.

Voditi dva pjevačka zbora (*Bulbuli* i *Montenegro*), tražiti solistice i soliste, raditi aranžmane, uvježbati instrumentalnu pratnju, odabirati pjesme za repertoar, urediti nastup i adekvatno ozvučenje ... to je samo dio posla koji Ismet radi, a koji mi vidimo. Stvara i dalje, nastaju neke nove pjesme koje ćemo možda jednom čuti.

Nama, za sada, ostaje vrijeme ukradeno u vremenu nekih drugih sadržaja, kad nakon održane probe zbora, na drugi način uživamo u muzici. Tada Ismet, uz malo nagovaranja, uzme gitaru, a mi se, bez ikakve zadržke, zvučnom čarobnošću vratimo u naše jako mlade dane, dane *Beatlesa, Bijelog dugmeta, Azre, Drugog načina* ...

A da bi uspostavili komunikaciju sa vlastitom kulturnom tradicijom, neće nam biti teško uporno vježbati, pozivati nove članove, koje Ismet neumorno uvježbava. Nikad kod njega nisam vidjela podsmijeh ili smijeh kod nečijeg krivog pjevanja, a, vjerujte, bilo je toga napretek, kad se ni međusobno nismo mogli savladavati, naravno, kod tuđeg griješenja. Naš voditelj nikoga ne vraća iz zbora, neshvatljivo strpljivo nas uči. Doduše, ponekad *pukne*, pokušavajući nam *utuviti* ritam i tempo neke pjesme (u čemu je razlika?!)

Nadamo se da će nas i dalje muzički educirati i da će se naša prijateljstva proširiti novim licima i glasovima.

PRELIJEPA JE CRNOGORSKA TRADICIONALNA MUZIKA

• **Gospodine Kurtović, recite nam, kako pjeva zbor „MONTENEGRO“? (zabranjen odgovor: sve bolje i bolje!)**

ISMET KURTOVIĆ: Zbor je jako napredovao i u ove dvije godine uspjeli smo uvježbati mnogo pjesama. Zbor „Montenegro“ je sada već sposoban izvesti nastup samostalno, u trajanju od cca 60 minuta.

• **Kakvi su Vaši prvi i sadašnji dojmovi po dolasku u Crnogorski dom?**

I.K.: Od prvog dana našli smo zajednički jezik i vrlo mi je ugodno i lijepo u Crnogorskom domu.

U međuvremenu, međusobni odnosi prerasli su u prijateljstva, a osim službenog dijela, družimo se i privatno.

Politika ovog Doma je širenje tolerancije, gdje bih kao pravi primjer naveo i suradnju pjevačkog zbora „Bulbuli“ Kulturnog društva Bošnjaka Hrvatske – Zagreb i zbora „Montenegro“, koji surađuju već neko vrijeme, zajedno uvježbavaju i sevdalinke i crnogorske pjesme, a zajednički su ih izvodili na više nastupa. Dobar primjer za to je i, kao što sam nedavno čuo, da će se, uz kršćanske praznike, obilježavati i Bajram. Takva praksa za primjer je ostalima.

• **Kako biste opisali crnogorsku folklornu baštinu, odnosno crnogorsku tradicijsku pjesmu?**

I.K.: Poznao sam i ranije crnogorsku folklornu baštinu, prvenstveno kroz sevdalinku, koja vuče porijeklo i iz Crne Gore. Poznao sam i neke druge crnogorske pjesme, kao *Oj svijetla majska zoro*, koju sam snimio sa svojim bendom još 1974. godine. Sada, polako, uz članove pjevačkog zbora, učim razliku između melosa regija Crne Gore i uočavam razliku između i načina pjevanja i komponiranja. To pokušavam prenijeti i na zbor, da ljepše zvuči.

Tradicionalna crnogorska muzika, općenito, vrlo je lijepa. Mislim da je eksperimentiranje s njom na isti način zapostavljeno, kao i kod drugih naroda. Preljepa je crnogorska tradicionalna muzika i zaslužila je širi medijski prostor i drukčiji društveni tretman.

• **Posebno su zapaženi Vaši aranžmani starih pjesama, kako sevdalinki, tako i crnogorskih. Koja ideja Vas je vodila i što ste htjeli postići?**

I.K.: Što se tiče aranžmana općenito, a tako rađenih i za crnogorske tradicionalne pjesme, puno bolje se osjećam kada napravim aranžmanske pomake, bježeći od uobičajenog. Moje je mišljenje da je to, inače, put kako treba raditi, iz jednostavnog razloga jer su pjesme stoljećima preslikavane, ne nudeći novi duh. Moji novi aranžmani idu naprijed, s ciljem da novim generacijama pokušaju približiti tradicijsko bogatstvo bilo kojeg naroda, pa tako i crnogorskog.

• **Kakva su Vaša razmišljanja, prijedlozi i sugestije o prezentaciji tradicijskog muzičkog stvaralaštva u današnjem vremenu?**

I.K.: Tradicijska glazba mora dobiti puno veći prostor u svim medijima. U Hrvatskoj je pravilo da možeš čuti manjinsku glazbu u vrlo striktno određenim terminima i emisijama, kojih je malo. S druge strane, stvarni život pokazuje drugo, a to je da su ljudi sa ovih prostora, bez obzira na vjeru i naciju, željni pjesama sa kojima su odrasli. Poznato je da se ljubav prema glazbi prenosila sa roditelja na djecu; muzika ne poznaje granice, to je jezik koji svi prepoznaju i znaju. Ja, kao pripadnik jedne druge manjine, nisam zadovoljan, jer, naprimjer, muzičko bogatstvo koje moj narod, kao i crnogorski ima, to ne zaslužuje.

Ipak, pjevajući, njegujemo muziku, čuvamo je od zaborava koji joj prijete (jer je medijski slabo zastupljena), a to me čini radosnim i zadovoljnim, iako je to posao koji se pomalo, sitnim koracima odrađuje, zajedno, u ovom Crnogorskom domu.

Milanka Bulatović

Izražavajući zahvalnost što nam je dopušteno da iz 46. broja LIVINGSTONE-a (CROATIAN MAGAZINE FOR QUALITY OF LIFE) u cjelosti prenesmo intervju gospođe Jelene Petković s gospodinom Radisavom Drljevićem, istovremeno iznosimo i uvjerenje kako će čitaoci „Glasnika“ imati zadovoljstvo da saznaju zašto – da navedemo riječi gospodina Damira Konestre, urednika magazina, iz uvodnika tog broja – „Čitateljica «Livingstonea» hvali nas kako još jedino nas može pročitati, jer pišemo o lijepim stvarima!“.

LIVINGSTONE-MAGAZINE – INTERVIEW: RADISAV DRLJEVIĆ ZNAJJE JE PREDUVJET DA TE NETKO POŠTUJE

Uz mlake čestitke ovogodišnjim laureatima CROMA-ine nagrade za menadžera godine, naslušali smo se puno komentara i šala na račun nagrađivanih koji prije ili kasnije završavaju u Remetincu. Zbog lošeg imidža menadžera u javnosti, nezasluženo su etiketirani i oni koji za svoj trud, rad i upornost zaslužuju priznanje, posebice u razdoblju recesije. Potaknuti tom činjenicom, za razgovor smo odabrali ovogodišnjeg menadžera godine u malim poduzećima, Radisava Drljevića, čiji primjer ruši sve stereotipe o poduzetnicima i djeci koja nasljeđuju obiteljski posao.

Drljević je školovan u inozemstvu, govori nekoliko jezika, a trenutačno u Münchenu privodi kraju magisterij strojarstva. Više nego uspješno vodi obiteljsku tvrtku koja proizvodi uređaje za centralno grijanje s patentiranim tehnološkim rješenjima. Jedan je od onih koji krizu uspješno premošćuju, posluje na području Europe i Libanonu, u Hrvatskoj zapošljava 48 djelatnika i ima samo 29 godina. Privatno vrlo samozatajn i skroman, kada priča o poslu prilično samouvjeren, precizan i odrješit. Kozmopolit koji svoj život vidi u Hrvatskoj, gdje planira proširiti proizvodnju i proizvodne kapacitete, ali i zasnovati obitelj.

LivingStone: Tvrtku TTO Thermotechnik, koja proizvodi razdjelnike od plemenitog čelika i razdjelne ormariće za centralno grijanje, osnovao je vaš otac, Milutin Drljević, prije dvadesetak godina, a vi uhodani obiteljski biznis u potpunosti preuzimate 2006. godine. Kako ocjenjujete svoje samostalne 4 godine i što kažu brojke?

Radisav Drljević: Prije preuzimanja posla radio sam dugo zajedno s ocem. U poslu sudjelujem od završetka osnovne škole. U četiri godine prošao sam sve odjele od skladišta, montaže do same proizvodnje, a u upravu sam uključen od trenutka kad sam krenuo na faks. Tijekom rada s ocem naučio sam mnogo, sjajno smo se nadopunjavali i najvrjednija osobina koju u poslu imam, zahvaljujući njemu, jest ustrajanost. Jednom započet posao mora biti obavljen do kraja. Međutim, isto tako, odrastajući uz oca u poslu, znao sam da ću, jednom kad preuzmem tvrtku, mnogo toga mijenjati. Kad sam postao glavni i odgovorni i kad sam mogao uvesti baš sve toliko priželjkivane promjene, shvatio sam da su partneri i suradnici naviknuti na određeni način rada i da se sustav mora prilagođavati postupno. S očevim odlaskom očekivao sam da ću teže uspostaviti autoritet. Međutim, to je prošlo glatko. Oduvijek sam vjerovao kako je znanje najbolji preduvjet da te netko poštuje, i u mom slučaju to se pokazalo točnim. Najviše promjena sam napravio u informatičkom smislu. Odlučio sam da u samu proizvodnju uvedem puno više automatizacije, jer je jedino na taj način kvaliteta dugoročno održiva. Svaki čovjek ima loš dan zbog čega može nastati loš proizvod, a u proizvodnji, kao i svim ključnim procesima u kojima se traži jednoličnost, nema prostora za to. Moramo se pridržavati određenog standarda i na prvom i na zadnjem proizvedenom komadu. Jedino automatski sustav, naravno uz ljudsku kontrolu, to može osigurati. 3D projektiranje prototipa koje sam uveo, donijelo nam je goleme uštede i vremena i novca. Na ovaj način dobivamo vizualnu potvrdu ostvarivosti pojedine ideje, što svakako skraćuje vrijeme razvoja. Osim toga, uveli smo ISO standard, ali ne da bismo ga isticali na memorandumima i internet stranicama (smijeh). Sustav upravljanja kvalitetom jednostavno je preduvjet za poslovanje s inozemnim tvrtkama. O brojkama je nezahvalno pričati. Idu mi u prilog i kažu da poslujemo još i bolje, ali ja ih ne bih volio prezentirati i tumačiti u kontekstu moje superiornosti nad ocem. Drugačija je struktura tržišta, kupaca i situacija na tržištu. Važan mi je samo kontinuitet rasta kroz

(Fotografija: Davor Žunić)

duži period. Ova godina je bila sjajna dok je prošle bio uspjeh što manje izgubiti.

LS: Kako ste se pripremili za recesiju i jeste li ju mogli ranije predvidjeti s obzirom na činjenicu da 90 posto svog poslovanja ostvarujete izvozom u zemlje Europske unije i Libanon?

R. D.: Svi koji prate inozemna kretanja tržišta i gospodarstvo mogli su predvidjeti krizu još 2008. Bankarski sustav je pao, ali financijski jake kuće nisu izgubile svoju moć, imale su vlastiti kapital, mogle su svoje obveze izvršavati. Dogodio se zastoj, ipak ne i umiranje. Ove godine se druge države izvlače polako iz krize.

Kod nas su uzroci bili potpuno drugačiji. Svi su navikli na strašan rast, koji nema uporište u vlastitom kapitalu. To u biznisu drži vodu dok promet poduzeća vraća obveze, ali kad zapne, kula od karata se raspada. Iako je naša Vlada priznala recesiju s godinu dana zakašnjenja, iz nje sigurno ne izlazimo s godinu dana odgode. Pitam se kad, ako zakonodavci ne provode zakone, ako država ne plaća svoje obveze, ako ne smanjimo rashode države? Naš državni aparat je golem, a nedostaje kapitala da se financiraju investicije. U svakom slučaju, u ovakvoj krizi potrebne su nepopulare mjere i mi smo ih kao tvrtka morali donijeti. Zbog opstanka – to je nužno. Iste godine kada smo predvidjeli kako će se stvari razvijati, srezali smo troškove, odlučili se za prioritete u investiranju i nažalost otpustili petero ljudi. Neke investicije smo smanjili, ali ne i sve. Te smo godine uveli novi proizvod, a u toj branši sve što se danas isprojektira, dolazi na realizaciju tek za 6 mjeseci. Zahvaljujući svim potezima, solidno smo poslovali, a danas imamo šestoro ljudi više nego u 2009. i sjajnu godinu iza sebe.

LS: Kako vidite sljedeću godinu i može li nam ulazak u EU promijeniti način poslovanja?

R. D.: Nadao sam se da ćemo se ove godine, kroz krizu, riješiti svih onih koji nemaju ekonomskog opravdanja za postojanje, a da će se na tom mjestu otvoriti mogućnost za one koji posluju na zdravim temeljima. Nemam osjećaj da se to dogodilo. Sumnjam da će se sljedeće godine dogoditi bilo šta revolucionarno. Vjerojatno nas čeka stagnacija. Nama treba promjena načina razmišljanja, a realno je očekivati da se to može dogoditi tek kroz nekoliko naraštaja. Teško ćemo napredovati kao društvo dok su nam izbori zabava, a to nam određuje budućnost. Biraju se političari koji osim kakvog populističkog projekta ne mogu mnogo ponuditi građanima. Nedostaje im sustavnosti i dugoročna vizija. Generalno, kod većeg dijela političke elite ne postoji smjer razvoja, strategija, dugoročni planovi, već želja za samoodrživosti. EU će promijeniti naš način poslovanja vrlo grubo. Nisam siguran jesu li svi svjesni činjenice kako nećemo samo mi dobiti mogućnost poslovanja na drugim tržištima, već će druga tržišta

dobiti mogućnost lakšeg poslovanja na našem. U najkraćim mogućim crtama, bit će nam dobro tek onda kad počnemo nuditi istu ili bolju uslugu za jednaku ili manju cijenu.

LS: Koji su vaši kanali komunikacije prema potencijalnim kupcima, tržištima i koliko vam u tome pomaže država? Iskorištavate li bilo kakve državne poticaje?

R. D.: S obzirom da je na svijetu samo pet proizvođača ovog proizvoda, usmena predaja još najbolje funkcionira. Od strane Hrvatske gospodarske komore postoje razne inicijative, delegacije, okrugli stolovi, prema mom mišljenju, dio tih napora nije od velike koristi, posebno manjim, specifičnim proizvođačima. Ugodno me iznenadilo da dobro funkcioniraju grupna izlaganja na sajmovima u sklopu HGK, gdje nam se umanjuju troškovi, a efekt je isti. Štand je obično dobro pozicioniran, adekvatno prezentiran i dekoriran, a srodne dje latnosti nastupaju zajedno, pa čak i konkurenti. Nešto smo državnih poticaja dobili, ali čini mi se da država ovdje radi stravičnu grešku kod odabira i dodjele sredstava. Svima se dodjeljuje isti iznos iz ukupne sume s kojom se raspolaže. Bez evaluacije, bez planskog poticanja. U svakom slučaju, to nisu sredstva na koja računam, niti na koja se oslanjam. Svakako nisu ni dostatna za ostvarivanje neke investicije.

U javnosti se često ističu povoljne kamatne stope kredita koje za malo i srednje poduzetništvo izdaje HBOR, a koje zbog procesa realizacije, u konačnici, iznose daleko više nego u drugim europskim zemljama.

LS: Tvrtka radi proizvode s novim tehnološkim rješenjima patentiranim u Njemačkoj i Europskoj uniji. Je li i nakon uvođenja patenta potreban kontinuirani monitoring zbog nelojalne konkurencije, raznih pokušaja imitacija proizvoda i imate li uopće takvih problema?

R. D.: Samo dobivanje patenta u Njemačkoj trajalo je godinu dana i to je relativno jednostavan, ali prilično skup proces za koji je potreban vješt odvjetnik. Naime, odvjetnik je onoliko dobar koliko uopćeno uspije sve o patentu i proizvodu napisati. Što šire zaštititi spektar korisnih proizvoda, to je patent bolji. Širinu određuje odvjetnik, a njegova kvaliteta se često može iščitati iz njegova cjenika. Kada se proces za jedno tržište obavi, lako se iz njega izvede za sva ostala. Međutim, tu posao nije gotov. Neophodan je kontinuirani monitoring tržišta i time se sami moramo baviti. Najčešće informacije dobivamo od kupaca, ali i na internetu, sajmovima. Ako uočimo imitaciju, slijedi pisana opomena proizvođaču, a ako se on ogluši, tada idemo na sud. Imamo dva takva slučaja, oba iz Njemačke. Jedan slučaj smo riješili izdavanjem licence, a s drugim smo na Vrhovnom sudu u Njemačkoj. Proizvođač je išao toliko daleko da je pokušao osporiti patent, što se može, jer sama činjenica da je proizvod prošao patentnu provjeru, ne znači da ga je bilo moguće patentirati. To je samo po sebi prilično kontardiktorno, ali je na žalost tako. Postoji i nekoliko proizvođača u Kini koje pokušavamo spriječiti, ali s njima je to jako teško. Također, ne smatramo da nam patentiran proizvod osigurava bezbrižnu budućnost. Nakon isteka dvadeset godina pojavit će se sto proizvođača koji samo čekaju taj trenutak. Osim toga, tehnika grijanja će se sigurno razvijati što će možda razdjelnik napraviti suvišnim. Mi smo koncentrirani na kompletan sustav grijanja, promatramo kako se tržište kreće i trendovi unutar njega, što drugi rade kvalitetno, a što krivo i na taj način uvijek dolazimo do novih proizvoda, ili makar materijala. Zauzeli smo stajalište da svake dvije godine izbacimo novi, srodni proizvod koji nije usko vezan uz razdjelnik.

LS: Imate li problema s naplatom na EU tržištu?

R. D.: Nemamo. Provjerimo doduše svaku tvrtku prije početka suradnje, ali generalno postoji bolja zaštita, instrumenti osiguranja plaćanja su nepotrebni jer su zakon i provedba zakona vrlo efikasni za izvršenje naplate. U 20 godina smo imali jedan jedini problem kad je kupac otišao u stečaj, ostao nam dužan određenu količinu novca, koji smo premostili. Ono što je najvažnije, postoji poslovna etika. Ako kod kupca nešto zaškripi, on nazove, izloži problem i predloži modus plaćanja, i to se ispoštuje. Kod nas prodavač mora zvati, na što se kupac obično ljuti.

LS: Zbog čega proizvod niste plasirali na druga tržišta?

R. D.: Pokušali smo s Rusijom i Ukrajinom, to nam je područje vrlo atraktivno, ali nismo uspjeli pronaći prave partnere. U Rusiji smo nekoliko mjeseci pregovarali s potencijalnim suradnicima, nakon čega su ti ljudi jednostavno nestali. Niti mailovi, niti telefoni im više nisu funkcionirali. Još tražimo adekvatan pristup ovim tržištima.

LS: Proveli ste određeno vrijeme u Münchenu, u Njemačkoj, školovali se ondje, dio tvrtke nalazi se na tom području. Možete li usporediti tu sredinu s našom?

R. D.: U Njemačkoj moja sestra vodi sestrinsku firmu zaduženu za distribuciju i skladištenje. Ona je odlučila živjeti i raditi te zasnovati obitelj upravo u Münchenu. Možda će zvučati oštro, ali Njemačka je Zapad, a Hrvatska me nažalost katkad podsjeća na - Divlji zapad. Ovdje nedostaje poslovne etike, ne postoji moral plaćanja, niti rad sukladno zakonskim propisima, što često, uz golemu administraciju iziskuje mnogo napora. To nije samo naš problem. Imam partnera u jednoj južnoeuropskoj državi s kojim muku mučim, a uviđam sličnosti između naših dviju zemalja. Španjolci, Grci, Turci - dosta smo im slični. Njemačka je organiziran sustav, uređen i ono što je najvažnije - funkcionira. Osobno lakše poslujem s partnerima koji znaju što žele, koji se ne zalijeću i ne ulaze u nepotrebne rizike bez adekvatnih analiza. Jednostavnije mi je raditi sa sjevernim zemljama - izravni su, precizni, kalkulacija i zakulisnih igara nema. Osim toga, radnik u Njemačkoj se često identificira s firmom i svojim radnim mjestom te će se u svakom trenutku boriti za njega. Svakom poslodavcu je interesantno zadržati takvog radnika. Ovdje radnici nerijetko imaju stav da žele što manje raditi i dobiti što više od poslodavca.

LS: Koje su kvalitete dobrog radnika, a što su odlike dobrog poslodavca?

R. D.: Dobar radnik je odgovoran, lojalan, razmišlja i sugerira, ali prvenstveno radi zadani posao. Dobar poslodavac je netko tko može svoje suradnike motivirati, koji ih zna zadržati, daje im dovoljno prostora da se kreativno razvijaju.

LS: Koliko sati na dan radite i na koji način provodite slobodno vrijeme?

R. D.: Osam u firmi, doma još dva do tri sata. Vikendom se trudim ne raditi. Godišnji odmor na žalost ne uzimam na dulji period, više prakticiram produženi vikend i pokoji slobodan dan. Uvijek mislimo da smo nezamjenjivi kad smo odsutni i to zna biti moje prokletstvo. Ljeti sam najviše u Hrvatskoj, partneri vole dolaziti na Jadran. Proljeće, jesen i zimu češće putujem. Nastojim nekoliko puta tjedno otići u teretanu, ljeti isploviti brodom, a zimi otići na skijanje. Moja velika strast je automoto sport. Dugo sam investirao u školu vožnje, što su zapravo tečajevi sigurne vožnje koji postupno ekspandiraju u školu sportske vožnje.

LS: Kako vidite vlastiti razvoj i razvoj tvrtke u budućnosti?

R. D.: Potencijala za razvoj biznisa ima, kao i za investicije u kadar, u tehnologiju, poslovne procese. Teško je predvidjeti proizvodni portfelj, ali tehnika grijanja će se mijenjati, osobito u kontekstu zaštite okoliša i smanjenja potrošnje energije, pa nema bojazni za male inovativne proizvođače. U istraživanja ulažemo dosta vremena i resursa. Imamo jednog zaposlenog koji se bavi isključivo razvojem proizvoda, ja se pokušavam time baviti koliko mogu kao i kompletan odjel tehnike. Trenutačno nam je u planu proširenje strojnog parka, izbacivanje dijela proizvodnje koji nam se ne čini neophodan, na projektima za novu skladišnu halu već radimo. Povećanje tvrtke tako je izgledno, kao i povećanje broja radnika. U sljedećih 10 godina se vidim u Hrvatskoj, s vlastitom obitelji živjet ću u Opatiji. Hoću li biti „samo“ menadžer i veći dio operative prebaciti na nekoga, to ovisi o razvoju tržišta. Manje stresa, više efektivnog rada, tomu težim.

Jelena Petković

(Izvor: LIVINGSTONE – CROATIAN MAGAZINE FOR QUALITY OF LIFE, Broj 46, Prosinac 2010 - Veljača 2011, www.livingstone-magazine.com)

DRUŽENJE U ZAJEDNICI CRNOGORACA SPLIT

U srijedu 22.12.2010. godine, točnije u 18,00 sati, Zajednica Crnogoraca Split otvorila je svoja vrata u Vukovarskoj 59 u Splitu, svim članovima i prijateljima Crne Gore, radi tradicionalnog druženja uoči ispraćaja Stare i dočeka Nove 2011. godine. Predsjednik Zajednice gosp. Borivoje Stevović pozdravio je sve prisutne te im zahvalio na odazivu jedne tradicije „koja će, nadamo se, živjeti još dugi niz godina“.

Članovi su imali čast prisustvovati izložbi slika „Istra“, crnogorskog slikara Branislava Kladnika koju je otvorio član Predsjedništva ZCS i Vijeća grada gosp. Rade Noveljić. Gosp. Noveljić je vrlo rječito objasnio stil i način Kladnikova slikanja, od akvarela i tempere do motiva crkvice, mora i grada. Velikim pljeskom prisutni su ušli u svijet lirskih pejzaža.

Uz crnogorsku pjesmu, crno i bijelo vino, pršut, sir i domaće kolače naših Crnogorki, družilo se i uživalo ... još samo da ti sati nisu brzo prošli!

Nataša Grahovac

23. 12. 2010. i 05.01.2011. organizirana BLAGDANSKA DRUŽENJA U RIJECI

Vijeće crnogorske nacionalne manjine za Primorsko-goransku županiju u suradnji s Vijećem crnogorske nacionalne manjine Grada Rijeke i NZC-a Rijeka organiziralo je koncem prošle i početkom Nove godine tradicionalne susrete povodom božićnih i novogodišnjih blagdana.

Prigodnim druženjima okupili smo naše članove iz Primorsko-goranske županije te članove njihovih obitelji, rodbine i prijatelja. U kulturno-umjetničkom programu nastupila je naša pjevačka skupina sa splotom crnogorskih i primorskih pjesama.

Dragutin Lakić

DRUŽENJE U CRNOGORSKOM DOMU U ZAGREBU

Završni dio novogodišnjih druženja – koja u Crnogorskom domu u Zagrebu već tradicionalno organiziraju Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba – održan je 5. januara, uz prisustvo brojnih Crnogorki, Crnogoraca, uzvanika, gostiju i prijatelja Crne Gore. Ovo druženje, dan uoči Badnjaka i Božića računatih prema julijanskom kalendaru, otpočeto je tradicionalnim pozdravom praznika mira i međusobnog razumijevanja: „Mir Božji, Hristos se rodi!“.

OLTARI ZA PRAVOSLAVCE I KATOLIKE U ISTOJ CRKVI

Crkve u kojima se nalaze dva oltara, jedan za pravoslavne, drugi za katoličke vjernike, nijesu samo crnogorski ekskluzivitet. Nikodim Milaš piše da su dva oltara, u 17. vijeku, postojala u grčkoj crkvi u Trogiru i srpskim pravoslavnim crkvama u Zadru, Šibeniku i na Hvaru. U kasnijim vremenima taj običaj se ne dokumentuje.

U granicama današnje Crne Gore, do zajedničkog korišćenja jedne crkve od strane katolika i pravoslavaca dolazi nakon osvajanja Bara.

Crkva Svetog Dimitrija u utvrđenju

Nehaj iznad Sutomora, građena je početkom 14. vijeka kao jednobrodna građevina pravougaone osnove, sa polukružnom oltarskom apsidom na istočnoj strani. Unutrašnjost crkve bila je živopisana. Imala je dva oltara, pravoslavni i katolički. Danas je gotovo ruinirana.

Crkva Svetog Roka iznad Sutomora, najvjerovatnije je podignuta sredinom 14. vijeka, kada je vladala velika epidemija kuge. Zato je posvećena svetitelju koji je bio zaštitnik od ove bolesti. Iako je imala samo jedan oltar, crkva je služila i pravoslavcima i katolicima.

Crkva Svete Petke u Spičanskom polju pored Sutomora tipična je jednobrodna romanička građevina, sa kraja 13. ili početka 14. vijeka. U crkvi su se vjekovima nalazila dva oltara sve do kraja 1995. godine, kada je katolički oltar izbačen i slomljen. Na temelju sudske odluke, prije nekoliko godina, vraćen je oltar za rimokatolike.

Ono što grad Bar čini drugačijim od drugih, jeste činjenica da su u njemu mještani, katolički i pravoslavni vjernici, gradili crkve sa dva oltara ili sa jednim zajedničkim oltarom, za razliku od crkvi u Boki Kotorskoj, gdje su dva oltara postavljana i uklanjana na podsticaj vlasti.

Istorijski gledano, crkve sa dva oltara nijesu egzistirale samo u Baru i okolini. Nekada ih je u Crnoj Gori bilo mnogo više, posebno u Boki Kotorskoj, gdje je ta praksa funkcionisala tokom 17. i 18. vijeka. Tada nije bila rijetka pojava da pravoslavci i katolici koriste za vjerske obrede jednu crkvu. Prema podacima koje Pavao Butorac donosi u glasovitoj knjizi „Kulturna povijest grada Perasta“, kotorski biskup u izvještaju iz godine 1767. navodi da se u osam crkava nalaze pravoslavni i katolički oltari.

Arhitektonski najvredniji sakralni objekat u kojemu je služba Božja obavljana u skladu sa dva hrišćanska kanona, svakako je Crkva Svetog Luke u Kotoru. U pravoslavne ruke prešla je 1657. godine, ali su u njoj i dalje ostala četiri katolička oltara, od kojih je posljednji, posvećen Svetom Petru, iznesen iz crkve 1810. godine, po odobrenju francuskog maršala Marmona. Dvije godine kasnije, takođe za vrijeme Francuza, uklonjen je katolički oltar iz crkve u Radanovićima. Tako je u Boki Kotorskoj, ne računajući oltar-kapelu uz risansku crkvu, koja je bila aktivna još koju deceniju, u prvoj polovini 19. vijeka, sasvim iščezla pojava oltara dvije konfesije pod istim krovom.

V. S.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 7. januar 2011. godine)

Ne blijedi sjećanje na žrtve teške željezničke nesreće koja se dogodila prije pet godina u kanjonu Morače, nadomak Podgorice. U akciju prikupljanja pomoći porodicama postradalih tada su se bile uključile – posredstvom Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske – i brojne tvrtke te Crnogorci i prijatelji Crne Gore iz Hrvatske.

U Bijelom Polju obilježena petogodišnjica željezničke nesreće na Bioču

DA SE NIKAD NE PONOVI

Porodice i prijatelji nastradalih u željezničkoj nesreći kod Bioča, kao i predstavnici NVO „Voz neprebola“ i mnogi građani Bijelog Polja položili su juče cvijeće na spomen-obilježje u gradskom parku.

Četrdesetsedmoro poginulih i više od 200 povrijeđenih, među kojima je i 32 djece, bilans je željezničke nesreće koja se dogodila u ponedjeljak, 23. januara 2006. godine. Iz Bijelog Polja u toj nesreći poginulo je 27 ljudi.

– Želimo da se ovakva tragedija više ne ponovi – rekao je Vesko Vlahović, predsjednik NVO „Voz neprebola“, prilikom polaganja vijenaca na spomenik nastradalim.

Položeno je i cvijeće na spomen-obilježje bugarskim učenicima, koji su smrt našli u talasima Lima prilikom povratka sa ekskurzije.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 23. januar 2011. godine)

POVEZAO DUŠU CRNE GORE I DUH FRANCUSKE

Omaž velikom crnogorskom umjetniku Dadu Đuriću održan je juče u kapeli Svetog Luke u Žizoru. Skup su organizovali grad Žizor, u kojem je veliki umjetnik živio duže od pedeset godina, i porodica Đurić.

U kapeli, koja je oslikana Dadovim vizijama Strašnog suda, o njegovoj umjetnosti i životu govorili su crnogorski ministar kulture Branislav Mićunović, gradonačelnik Žizora Marsel Larmanu, direktor muzeja Pompidu Alfred Pakman i brojni francuski prijatelji Dada Đurića. Ministar Mićunović je Đurićevoj porodici uručio povelju istaknuti kulturni stvaralac, koja je umjetniku pripala odlukom Vlade Crne Gore od 23. septembra 2010. Omažu je prisustvovala i ambasadorica Crne Gore u Francuskoj Irena Radović.

– U ovom svečanom i elegičnom času dvije Dadove kolijevke, Crna Gora i Francuska, odaju poštu, u Žizoru, umjetniku čiji zemni ostaci počivaju na Koščelama, pored rodnog Cetinja. Dadov duh vaskrsava na mnogim, za njega kulturnim mjestima. I jutros, u kapeli Svetog Luke, bolnici leproznih. Na njenim zidovima Dadova verzija Strašnog suda. Dado je spojio Cetinje i Žizor. A duša Crne Gore i duh Francuske povezani su u personi i djelu jednog od najvećih umjetnika 20. i početka 21. vijeka – Miodraga Dada Đurića – kazao je ministar Mićunović.

Obraćajući se okupljenima u kapeli Svetog Luke on je podsjetio da je Crna Gora „Dadovo izvoriste, životvorni zdenac, njegovo sopstvo i njegov stvaralački prosede“. Odnos tog velikana prema domovini Crnoj Gori ministar Mićunović ilustrirao je njegovim izjavama, između ostalog i najčuvanijom, kada je Dado kazao: „Da meni nema Crne Gore, ne bih mogao ja da postojim. Čitavo moje slikarstvo je izvađeno iz Crne Gore kao kad čovjek izvadi draču iz tabana ili iz ruke. Ja čupam te slike iz Crne Gore“.

V. S.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 26. januar 2011. godine)

USVOJENA STRATEGIJA SARADNJE SA DIJASPOROM

Vlada je juče usvojila Strategiju o saradnji sa dijasporom, u skladu sa obavezom države da štiti prava svojih državljana u inostranstvu i unapređuje njihovu komunikaciju sa Crnom Gorom, rekao je ministar vanjskih poslova Milan Roćen. Strategija je usvojena za period od 2011. do 2014. godine. „Strategija je oročena na period do 2014. godine, s ciljem da se u međuvremenu sistematizuju podaci o brojnosti naše dijaspore, da se ustanovi baza podataka po raznim kategorijama, i izradi institucionalni i zakonski okvir radi forme organizovanja saradnje između matice i dijaspore“, kazao je Roćen nakon sjednice Vlade.

On je objasnio da je osnovni cilj uspostavljanje državnog odnosa, oslobođenog, kako je kazao, svake politizacije i dnevno-političkih interesa, koji bi na pravi način afirmisao multietnički sklad i bogatstvo različitosti koje njeguju i crnogorski iseljenici.

„Osnovno polazište proizilazi iz obaveze države da u skladu sa relevantnim zakonskim rješenjima i međunarodnim konvencijama štiti prava svojih državljana u inostranstvu, unapređuje odnose i komunikaciju iseljenika sa matičnom državom, pruža materijalnu i stručnu pomoć na planu očuvanja i njegovanja jezika, kulture i tradicije, a time da jača nacionalni i državni identitet“, kazao je Roćen. Prema njegovim riječima, dijaspora je značajan ekonomski i kadrovski resurs Crne Gore.

On je kazao da je dijaspora u procesu obnove državnosti imala važnu i časnu ulogu i naveo da će do kraja naredne godine biti pripremljen zakon o dijaspori, a sadašnji Centar za iseljenike trebalo bi da bude transformisan u kancelariju ili agenciju za dijasporu. Dokument je rađen u saradnji sa državnim organima, naučnim institucijama, udruženjima iseljenika u inostranstvu i parlamentom. Roćen je zahvalio iseljenicima koji su, kako je kazao, bili i ostali „prava diplomatska predstavništva Crne Gore“.

(Izvor: Portal Centra za iseljenike www.dijasporacg.me, 17. decembar 2010. godine)

„CRNOGORSKO BADNJE VEČE“ U LOVĆENCU

Djeca iz Crnogorskog kulturno prosvjetnog društva „Princeza Ksenija“ svojim nastupom uljepšali su tradicionalnu manifestaciju „Crnogorsko Badnje veče“ koja je održana u Lovćencu 6. januara 2011. godine.

U parku „Cetinje“, u pravoj zimskoj idili pred više stotina ljudi, najmlađi članovi „Princeze Ksenije“ su izveli specijalni božićni program pod nazivom „Prvi Badnjak“.

Crnogorsko kulturno prosvjetno društvo „Princeza Ksenija“ iz Lovćenca bavi se prepoznavanjem, njegovanjem i prezentovanjem crnogorske kulture i tradicije.

Sa djecom radi stručni tim koji sačinjavaju: Aleksandra Vučinić profesor književnosti, Jasmina Perović profesor likovne kulture, Zoltan Sakač profesor muzičke kulture i Mirjana Stevović strukovni vaspitač pedagoških nauka.

(Press služba CKPD „Princeza Ksenija“, 7.1.2011.)

CRNA GORA NAJBOLJA NA BALKANU

Crna Gora najbolje je rangirana balkanska zemlja prema juče objavljenom indeksu Programa za razvoj Ujedinjenih nacija o društvenom razvoju koji se ne bazira na prihodima. Ove godine UNDP prvi put je kreirao takav indeks, a istraživanje su nazvali utvrđivanjem stvarnog bogatstva nacija.

Objašnjavajući zašto su kreirali novi parametar u UNDP kažu da su, proučavajući dvadeset godina društveni razvoj, došli do zaključka da postoji slaba veza između ekonomskog rasta i poboljšanja u zdravstvu i obrazovanju, te da se pitanje društvenog razvoja mora tretirati mnogo šire od isključivo pitanja prihoda koje jedna zemlja ostvaruje. Upoređivani su zato parametri kao što je dužina života, vrijeme posvećeno obrazovanju, sredstva koja se ulažu u zdravstvo, siromaštvo, ravnopravnost među polovima, bezbjednost života. Na osnovu tako postavljenog indeksa rangirali su 169 država. Države su podijeljene u četiri grupe – one sa veoma visokim društvenim razvojem, visoko društveno razvijene zemlje, srednje razvijene i slabo društveno razvijene zemlje.

Sve zemlje Balkana svrstane su u grupu društveno razvijenih. Regionalni lider je Crna Gora koja je zauzela 49. mjesto, slijede je Hrvatska (51), Srbija (60), Albanija (64), Bosna i Hercegovina (68) i Makedonija na 71. mjestu.

Prema podacima UNDP-a u Crnoj Gori je očekivani životni vijek 74,6 godina, u zdravstvo se ulaže 5,1 odsto bruto društvenog proizvoda, odrasli se prosječno školuju 10,9 godina, djeca 14,4 godine, a internet koristi gotovo svaki drugi stanovnik (47,2 odsto).

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 15. januar 2011. godine)

SVEČANO OTVARANJE PREDSTAVNIŠTVA TURISTIČKE ORGANIZACIJE CRNE GORE U LJUBLJANI

Nacionalna turistička organizacija Crne Gore je u petak, 28. januara, u 12.00h otvorila predstavništvo u Ljubljani, u Resljevoj ulici br 40. Prilikom svečanog otvaranja predstavništva zvanicama se obratio ministar održivog razvoja i turizma, Predrag Sekulić i direktor Nacionalne turističke organizacije Saša Radović.

Prisustvovali su brojni mediji, ličnosti iz javnog, diplomatskog i političkog života Slovenije. Otvaranje predstavništva upravo tokom aktuelnog sajma u Ljubljani „Alpe Adria“ bila je prilika da se slovenački turoperatori i predstavnici turističkih agencija na direktan i pravovremen način upoznaju sa turističkom ponudom Crne Gore.

Na svečanosti su bili i predstavnici crnogorskih društava iz Slovenije, a mladi iz folklorne sekcije crnogorskog društva „Morača“ iz Kranja, obučeni u narodnje nošnje, svojim su prisustvom obogatili ceremoniju otvaranja predstavništva.

Momo Savović

U okviru rubrike „Crnogorski identitet“, *POBJEDA* je većem broju vrhunskih crnogorskih intelektualaca postavila neka pitanja koja se odnose na temeljne stubove identiteta svakog društva. U ovom broju prenosimo odgovore Sretena Perovića, akademika DANU, objavljene 6. januara ove godine.

Sreten Perović u intervjuu *POBJEDI*:

„MIR U KUĆI“ VRĆE SE KAO BUMERANG!

Zašto se protivustavno i protivzakonito ponašanje u Crnoj Gori smatra normalnim kada je o nepoštovanju državnih simbola riječ?

– U Crnoj Gori kao da nekome odgovara da se građani „navikavaju na ekscenčne“ situacije koje se inače u najvećem broju zemalja označavaju kao svetogrđe, siledžijstvo, primitivizam, porodično nevaspitanje, a u ex-YU arealu – i kao kancerozno nasljeđe iz nedavnih genocidnih ratova. Poslanici koji u Parlamentu sede dok se svira državna himna, kao i oni naši gadonačelnici koji za praznike ne ističu državne zastave i ne dozvoljavaju intoniranje državne himne – u suštini su slični onom građaninu koji je prije više godina u Podgorici cijepao zastavu SAD i pokušao da je unizi svojim nepočinstvom. Nije, naravno, dostojanstvo zastave USA, kao ni crnogorske državne zastave i himne – takvim postupcima uniženo i uprljano. Ali je, ipak, to nedostojno ponašanje loša preporuka ne samo za njegove aktere, već i za Državu. Zašto se taj naci-primitivizam još uvijek toleriše – na to moraju da odgovore nadležni državni organi. Građani koji ne poštuju demokratskom procedurom usvojene simbole svoje Države (ne moraju ih voljeti!) ne mogu se legitimisati ni kao borci za demokratiju, kamoli kao sljedbenici evropskih demokratskih pravila ličnog i društvenog ponašanja. Tolerisanje takvih nedoličnosti ima jasne negativne reperkusije. Npr. dok sportisti drugih zemalja, ne samo velikih (multietničkih!), kad se intonira himna njihove države drže desnu ruku na srcu, što od naših sportista ne čini niko, a ni od naših političara (osim Predsjednika Parlamenta), a neki od njih čak i skreću pogled da ne vide uspon svoje zastave. Nastavi li se ovako, biće i onih koji će zatvarati i uši, da ne čuju ni tonove svoje državne himne.

Šta treba učiniti da crnogorski jezik zaživi u praksi?

– Ne „šta“ nego što, jer mi nijesmo štakavci nego štokavci ! A i to nam je decenijama servirano kao navodno pravopisno pravilo, kao navodno nužna razlika između upitnog „šta“ i odnosnog „što“. „Šta“ se, po navici (po Pravopisu Matice srpske) javlja i u govoru nekih privrženika crnogorskoga jezika, čak i kad nije u pitanju upitna rečenica! Da bi se izbjegle takve i slične zabune, potrebno je što prije uraditi priručnik nalik na „Rečnik jezičkih nedoumica“ Ivana Klajna (BG 1981), ali ovoga puta – za crnogorski jezik. Naravno, ne samo za pravilniju primjenu dvije novousvojene foneme, inače odavno poznate dijalektološkim katalozima novoštokavskog sistema. Kako je i Njegošev jezik u serbistici tretiran kao dijalekatski (uz njegova Sabrana djela objavljen je obimni jednotomni semantički rječnik!) nije nikakvo čudo što se i neki naši današnji „jezikoslovci“ ne mire sa usvojenom normom crnogorskog jezika. Ali, priviće će se i oni, kao što su se privikavali na više puta mijenjane pravopise srpskohrvatskoga ili hrvatskosrpskoga jezika. Đeca će crnogorske pravopisne norme brže usvajati, pa i riječi u kojima se nalaze pomenute dvije foneme, između ostalog i zato što se u mnogim našim porodicama u svakodnevnom govoru čuje: „šever“, „šekira“, „izelica“, „šeme“, „šutra“, „šedi“, „Miša“, „Žaga“, „Vešo“ i slično.

Šta smatrate da je potrebno učiniti kao naredni korak u vezi sa crnogorskim jezikom?

– Što učiniti ...? Da se strogo vodi računa da vaspitačice u vrtićima govore ijekavski, da ne

„ispravljaju“ decu ako govore kako im se u porodici govore (osim u padežnim oblicima), da u osnovoškolskim udžbenicima budu brojno nadmoćni tekstovi (prozni i poetski) ijekavskog izgovora, a ne obrnuto (kakav je sad slučaj), da u srednjim i srednjim stručnim školama pretežno proučavaju bogatu crnogorsku narodnu književnost i djela crnogorskih pisaca – u kojima je je izvorni jezik bogatstvo koje se ne može poricati. U tom pogledu, priređivači (autori) udžbenika jezika i književnosti treba obavezno da koriste i prezentiraju najveće vrijednosti edicije „L u č a“ – 80-tomne antologije crnogorske književnosti od najstarijih vremena do kraja XX vijeka.

Da li je karikiranje crnogorskog jezika, koje je u posljednje vrijeme pojačano, lingvistička ili prije svega politička tema?

– Svako karikiranje (osim karikatura kao likovnog roda) izraz je neozbiljnosti, inferiornosti, pizme, pa i ličnog neuvažavanja osoba koje se služe tim oblikom komunikacije. Razumije se da je „karikiranje crnogorskog jezika“, prije svega – politička djelatnost. Čudi me kako su neke naše uvažene dame, znalci književnosti i srpskohrvatskog (ne i srpskog) jezika dozvolili da se njihov prosvjetno-pedagoški ugled zloupotrebjava upravo zbog stavova koji se graniče sa karikiranjem problema usvojene jezičke politike. Jezik je živa materija, fluidna onoliko koliko je frekventna sredina u kojoj živi. A danas je globalna kulturna politika sačuvati osobenost jezika koji ima samo nekoliko desetina govornika (balkarski, čerkeski, nogajski, abazinski ...) ili čak samo nekoliko govornika (rutuljski, agulski, cahurski, karaimski). A na crnogorskom jeziku nastala su književna djela univerzalne estetske i etičke vrijednosti. Navedimo samo: Poslanice Petra Prvog, „Gorski vijenac“, „Luča mikrokozma“, i druga Njegoševa djela.

Zašto se, po Vama, ne raščišćava tema vlasništva nad nekretninama koje koristi Srpska pravoslavna crkva u Crnoj Gori?

– U svim poratnim decenijama, crnogorsko političko i državno rukovodstvo, i ono jednopartijsko i ovo višepartijsko, nije smatralo urgentnim zadatkom ispačavanje zločina prema Crnogorskoj crkvi, jer je svako ispovijedanje vjere, osim „komunizma“ i „samoupravnog socijalizma“ – smatrano zaglupljivanjem naroda. To što takav stav nije dominantan ni u Hrvatskoj, ni u Sloveniji, ni u Makedoniji, a donekle – ni u Srbiji, ni u Bosni i Hercegovini – za Crnu Goru i njeno rukovodstvo nije mnogo značilo. Jednostavno, crnogorski partijski rukovodioci su zadugo prihvatili „ujediniteljske“ odluke tzv. Podgoričke skupštine i sva (prećutkivana) zla koje je ona donijela – kao progresivan i istorijski neminovan čin. Težeći da se domiciliraju u Beogradu (najčešće na Dedinju), što se u principu i događalo, njima nije smetala potpuna dominacija Srpske pravoslavne crkve, koja je od 1919. stvarno, a od 1921. i formalno prisvojila sve hramove u Crnoj Gori, sprovodeći drastično posrbljavanje Crnogoraca, što i danas čini.

Tako su odluke tzv. Podgoričke skupštine postale sastavni dio „ideologije“ crnogorskog partijskog rukovodstva, dijelom i iz nemoći i „neisplativosti“ da se dira u to osinje gnijezdo. I ta državna nemoć, uprkos svim objavljenim dokumentima u posljednje dvije decenije, uporno se nastavlja. A to dovodi do sadašnjeg, krajnje antiustavnog stanja, koje se eklatantno iskazuje ne samo u okupaciji crnogorskih crkava i manastira, u nezakonitom upisu u „vlasništvo“ beogradske Patrijaršije, mitropolita Amfilohija ili drugih subjekata Srpske svetosavske crkve, što znači da dobar dio crnogorske državne teritorije nije pod jurisdikcijom Crnogorske Države. To kao da nadležne državne organe uopšte ne tangira, pa nemaju volje ili snage ni da vlastite odluke sprovedu u djelo. Tako se i danas na vrhu Rumije „gordi“ limena crkvice, ratnim helikopterima „spuštena sa neba“ – kao „dar Božji“ Srpskoj svetosavskoj crkvi.

Zašto se takvo stanje toleriše? Ja ne mislim da je to izraz nemoći Države. Kad bi htjeli, nadležni državni organi mogli bi brzo ukloniti to što se naziva limenim hramom na vrhu Rumije. Ako je

nekom, izvan političke provokacije, ipak stalo do te limene instalacije, ona može biti premještena na neko drugo mjesto, uz zakonske dozvole kojima podliježu svi građevinski objekti, pa i ilegalne „crkvice“ po crnogorskim brdima. Vlast, međutim, taktizira, a to taktiziranje bitno ugrožava osnovna multikonfesionalna građanska prava i crnogorski ustavni poredak! Tako je teret „naivnosti“ i indolencije komunista i „samoupravnih socijalista“, ne samo u ovom pogledu, pao na leđa današnjih crnogorskih državnika i resornih organa, ali oni još nijesu smogli snage da taj problem razriješe u duhu opšteusvojenih univerzalnih ljudskih prava.

Da li smatrate da treba zarad „mira u kući“ mijenjati nacionalne simbole (himnu, grb i zastavu)?

– Ne treba mijenjati simbole sa kojima smo primljeni u OUN, koji su izrasli iz naše tradicije. Treba se, međutim, truditi da se promijeni „babološka“ svijest dijela naših građana, koja opterećuje međuljudske i društvene odnose. Tzv. mir u kući ne vrijedi zasnivati na povlađivanju primitivizmu, antipatriotizmu, anarhizmu i kolonijalnoj odanosti imperijalnim ambicijama bilo kojeg „bliskog“ ili „udaljenog“ naroda! Takav „mir u kući“ vrće se kao bumerang.

Predavanje dr Adnana Čirgića u Kotoru

KONAČAN UDARAC INFERIORNOJ SVIJESTI

Dr Adnan Čirgića održao je 11. februara u Kotoru predavanje na temu „Crnogorski jezik: istina i manipulacije“. Adnan Čirgić je doktor slavistike. Autor je šest knjiga, šezdesetak naučnih i stručnih radova i Pravopisa crnogorskoga jezika. Jedan je od autora Gramatike crnogorskog jezika. Bavi se dijalektologijom crnogorskog jezika. Urednik je časopisa Lingua Montenegrina. Član je Upravnog odbora Matice crnogorske i PEN Centra Crne Gore.

Priča o crnogorskom jeziku nije samo lingvistička. Ona je i društvena koliko i lingvistička i takva će ostati sve dok se u Crnoj Gori ne utuli i potonji pokušaj negacije crnogorske jezičke stvarnosti. To je sinoć konstatovao direktor Instituta za crnogorski jezik i književnost dr Adnan Čirgić tokom predavanja „Crnogorski jezik – istina i manipulacije“, koje je održao u palati Bizanti u Kotoru.

Konstatujući značaj Kotora i Boke u crnogorskoj kulturi, pa i u montenegristici, Čirgić je podsjetio da se počela konstituisati jasna crnogorska jezička politika.

– Pokukašji negacije crnogorskog jezika utuliće se sami od sebe. Jer teško je govoreći crnogorskim jezikom uspjati dokazati da taj jezik ne postoji. A njime najčešće odlično govore oni koji ga najviše negiraju – kazao je Čirgić.

Čirgić se osvrnuo na jezičko stanje u Crnoj Gori u vrijeme raznih jugoslovenskih državnih zajednica.

– Na početku XX stoljeća mi nijesmo imali svoga kadra koji bi mogao uticati na standardizaciju naših jezičkih posebnosti u okviru ondašnjega zajedničkoga službenog jezika. I to je jedan od razloga što Crnu Goru niko nije pitao kad su se rješavali jezički problemi – podsjetio je Čirgić.

Od druge polovine XX vijeka, naglasio je Čirgić, kadrovska situacija u crnogorskoj jezikoslovlju znatno se promijenila.

– Ali je jezička politika ostala u potpunosti ista. Još gore, tu asimilatorsku jezičku politiku podržavali su najviše upravo crnogorski kadrovi – nekad vjerujući u ideju zajedničkoga srpskog/srpskohrvatskoga jezika, nekad hodeći za ličnom korišću koju im je ostvarenje te ideje donosilo. A u XX vijeku upravo je Crna Gora dala nekoliko izuzetno značajnih lingvista na prostorima bivše Jugoslavije. Gotovo svi

oni radili su i živjeli izvan Crne Gore, uglavnom u Beogradu. Onđe su i slijedili ideje srpske jezičke politike. Samo tako se i moglo desiti da tzv. Novosadski dogovor bude uspostavljen onako kako je uspostavljen – bez učešća Crne Gore i njezinih stručnjaka – rekao je Čirgić.

U zaključcima Novosadskog dogovora, naveo je Čirgić, čak se kaže da se zajednički književni jezik razvio „oko dva glavna središta – Beograda i Zagreba“ te da će nacrt pravopisa izraditi „sporazumno komisija srpskih i hrvatskih stručnjaka“.

– Dakle, ni pomena o Crnoj Gori, njenim stručnjacima i njenim kulturnim središtima. Takav dogovor uspostavljen je 1954. godine. Sklopile su ga Matica srpska i Matica hrvatska. No Matica hrvatska odrekla ga se već 1971. godine, kad su uvidjeli da je glavni cilj toga dogovora jezička asimilacija i nivelacija sa srpskim jezikom. Zvanična Crna Gora ostala je i tada dosljedna tome dogovoru – istakao je Čirgić.

Čirgić je rekao da su u tom vremenu u Crnoj Gori ipak postojali intelektualci i filolozi koji su bili svjesni pogubnosti tog dogovora za crnogorski jezik i crnogorsku kulturu.

– Ta generacija intelektualaca utrla je put ne samo današnjoj jezičkoj standardizaciji, nego i samostalnoj Crnoj Gori. I prije no što smo ustavno regulisali pitanje crnogorskoga jezika dobili smo Pravopis i Gramatiku crnogorskoga jezika, autora Vojislava P. Nikčevića – podsjetio je Čirgić.

Nakon osamostaljenja Crne Gore jezička standardizacija, prema ocjeni Čirgića, nije mogla teći glatko.

– Ni danas se ona ne prihvata sasvim lako. Ali ne zato što je standardizovan jezik kojim se u Crnoj Gori ne govori i koji je obilježje nekih davno minulih vremena, nego zato što neki naši intelektualci i lingvisti ne mogu lako da se oslobode shvatanja koja su ovđe nametana u potonjih sto pedeset godina i koja su oni najčešće nekritički usvajali – rekao je Čirgić.

Čirgić je istakao da su se u Crnoj Gori danas stvorila tri jezikoslovna „fronta“.

– Jedan crnogorski, koji pod standardizacijom crnogorskoga jezika podrazumijeva opis savremenoga jezičkoga stanja u Crnoj Gori, koji je danas konačno oficijelan kod nas jer su iz njega proizišli zvanični normativno-kodifikatorski priručnici – Pravopis i Gramatika. Tu su i druga dva koja se razlikuju samo u imenovanju jezika – jedni se zalažu da se jezik u Crnoj Gori zove srpski, a drugi da se zove crnogorski. Ali, i jedni i drugi naš jezički standard doživljavaju na isti način: njihova shvatanja proističu iz inferiorne jezičke svijesti po kojoj su naše jezičke osobine dijalektalne ili arhaične. Tim trećim posebno pripadaju neki naši prosvjetni radnici koji su itekako bili uključeni u kreiranje nastave jezika i književnosti u Crnoj Gori. Tu mogućnost dobili su pisanjem udžbenika jezika i književnosti za srednju školu. Danas su oni najbučniji u negaciji osobina crnogorskoga jezika i negaciji tekovina njegove standardizacije – ocijenio je Čirgić.

Crnogorski jezik, rekao je Čirgić, jedan je od jezika štokavskoga sistema – kao što su to i bosanski, hrvatski i srpski.

– To nije jezik koji je proistekao iz tzv. srpskohrvatskoga, kao što to nijesu ni bosanski, hrvatski i srpski. Srpskohrvatski jezik nastao je kao vještačka tvorevina radi unifikacije nekadašnjega jugoslovenskog prostora. Crnogorski jezik razvijao se uporedo s hiljadugodišnjim razvojem crnogorske države i crnogorskoga naroda i bio (i ostao) osnovno sredstvo komunikacije u Crnoj Gori. Danas je to službeni jezik crnogorskih građana. Iz tih činjenica proizišla su i osnovna načela standardizacije crnogorskoga jezika. Taj jezik obuhvatio je i one osobine koje su se ovđe ustalile primjenom srpskohrvatske jezičke norme. To je i razlog uvođenja dubleta. Zbog toga je pravilno i đe i gdje i šutra i sjutra i čerati i tjerati i ovijeh i ovih itd – rekao je Čirgić.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 11.-12. februar 2011. godine)

Prateći neke današnje raspre o školskim udžbenicima, reklo bi se da osvrt gospodina Stanka Roganovića na nekadašnju udžbeničku literaturu u Crnoj Gori – nastao, pored ostalog, neposrednim uvidom u udžbenike koji se nalaze u Centralnoj narodnoj biblioteci i biblioteci Državnog muzeja na Cetinju i u cjelosti objavljen u časopisu za društvena pitanja, nauku i kulturu „Matica“ još prije deset godina (zima 2000. / proljeće 2001.) – nije izgubio na aktuelnosti svojih pouka!

SRPSKI ZA CRNOGORSKU MLADEŽ

Osnivanjem prve škole u slobodnoj Crnoj Gori (Njegoš na Cetinju 1834) pojavila se potreba za izdavanjem udžbenika kao neophodnih nastavnih sredstava. Iste godine Njegoš je ustanovio na Cetinju štampariju koju je donio iz Rusije. Nastavu u „maloj školi“ koju je u prvoj godini pohađalo trideset „dětica-đakova“ izvodili su izvanjci koristeći udžbenike iz Srbije i dijelom iz Rusije. Njegoš je pokušao da „osavremeni“ nastavu preko svog sekretara Dimitrija Medakovića koji je štampao u Knjigopečatnji Pravitelja Crnogorskoga tri udžbenika, među njima i „Srpski bukvar radi učenja mladeži crkovnome i graždanskom čitanju“. Bukvar je dopunjen i „dodatkom“ u kome se govori o srpskoj istoriji od Nemanje do kosovskog boja, sa nekoliko deseteračkih pjesama.

Poslije tri decenije pojavili su se novi udžbenici koji su nabavljani iz Srbije. Bukvar sa čitankom za škole u Crnoj Gori (1870) autora Đorđa Natoševića, Bukvar za osnovne škole u Crnoj Gori i prva čitanka za crnogorske osnovne škole. Kako postojeći udžbenici nijesu zadovoljavali potrebe crnogorskih škola „jer neki su tako loše izrađeni da je od njih slabo koristi za omladinu“, formirana je na Cetinju 1892. godine Školska komisija čiji je zadatak bio da pregleda rukopise i o njima iznese pismeno mišljenje ministru prosvjete.

Iz arhivskih dokumenata može se zaključiti da je Komisija, uprkos nastojanjima da se poboljša kvalitet udžbenika imala dosta problema, jer je konstatovano da „ako se ovako nastavi udžbenici će biti teret za učenike kako zbog nepismenosti tako i loše kompozicije“. U *Književnom listu* (1902) Savo Vuletić piše na ovu temu: „Nažalost mi nemamo ni najobičnijeg udžbenika za geografiju Crne Gore, iz kojeg bi se naša školska djeca koliko toliko mogla upoznati sa svojom užom otadžbinom kao što napr. imamo ono Karićevo ili Milićevićevo za Srbiju“. Do kraja samostalnosti Crne Gore štampano je preko 130 udžbenika i priručnika, a pisalo ih je jedanaest izvanjaca, od kojih je deset radilo u crnogorskim školama, i dvanaest pisaca iz Crne Gore (podaci iz knjige *Crnogorski udžbenici 1836-1981*, autora Dušana Martinovića i Marka Markovića).

Bez pretenzije da dajemo iscrpniju analizu i kritički osvrt na tadašnje udžbenike, lekturu i priručnike, osvrnućemo se ukratko na nekoliko primjera – bukvara, čitanki, istorije i zemljopisa. Uvažavajući ekonomske, političke, socijalne, kulturno-prosvjetne prilike tadašnje Crne Gore, ne možemo se oteći utisku i konstataciji da je već tada na ovim našim prostorima zavladao „virus nebeskog naroda“, što se može pratiti kroz školovanje i odgajanje crnogorske mladeži.

Čitanka za IV razred osnovnijeh škola (autor Đuro Popović, 1909. godine, šesto izdanje) sastoji se iz pet djelova i dodataka. Na 195. strani piše: „Jadransko more je od starine srpsko more, srpsku je državu za doba slavijeh careva i kraljeva srpskih oblijevalo ovo more i donosilo joj znatne koristi“. Opisujući narav i karakter Crnogoraca i Crnogorki, autor kaže: On se zove po mjestu Crnogorac, što se rodio i živi u Crnoj Gori, ali je narodnosti srpske. Svaka znatnija uspomena srpska poznata je Crnogorcu i rado o njoj govori i priča. On zna za slavu i carstvo srpsko, za Nemanjiće i Kosovo, kao i svi Srbi. Povijesničkih srpskih priča on ima dosta“. A o porijeklu Crnogoraca, autor kaže: „Crnogorac je uskok sa Kosova ... on je prisvojio sve ono što liči srpskom duhu i srcu, što liči junaku i poštenju ljudskom“.

U ovoj istorijskoj „hrestomantiji“ (str. 164) skoro ritualnim jezikom autor govori o trojici vladara

„Nemanja, car Dušan i knez Lazar, tri osobito zaslužna vladara, koji su svojijem narodom mudro upravljali, tako da je naš narod (podvukao S. R.) bio čuven nadaleko ... Spominjanje tih ljudi neće se nikad ugasi ... Knez Lazar živi, takoreći, i danas poslije punijeh 500 godina, u našem narodu tako, kao da je juče nestao“.

U *zemljopisu Crne Gore za III razred osnovne škole* (autor Mitar Ivelić – izdala Školska komisija kao rukopis, Cetinje, 1894. godine) u poglavlju *Narod* piše: „Crnogorci su Srbi pravoslavne vjere, poznati su u svijetu sa svoga junaštva. U novodobijenim krajevima Podgorice, Bara i Ulcinja, žive Srbi muhamedanske i rimokatoličke vjere“.

Veliki „prilog“ geografskoj nauci Crne Gore donosi i udžbenik *Zemljopis kraljevine Crne Gore* iz 1911. godine za učenike III razreda osnovnijeh škola (autori Đuro Popović i Jovan Roganović, četvrto izdanje). Ovdje su autori još eksplicitniji: „U Crnoj Gori žive sve sami čisti i pravi Srbi (podvukao S. R.) koji govore srpskijem jezikom a ima ih oko 300.000 stanovnika. Većina su pravoslavne vjere, a ima ih nešto malo rimokatoličke i muhamedanske vjere, ali treba znati, da smo svi srpskog porijekla i srpske narodnosti“. Pisci *Zemljopisa* nastavljaju: „Crnom Gorom vlada kralj Nikola iz slavne srpske porodice Petrović - Njegoš“. Autori istog udžbenika, umjesto geografskih podataka i zanimljivosti iz Crne Gore, izdaju „naloge“: „Nijedan Srbin i Srpkinja, ma koje vjere bili ne smiju požaliti ni život ni imanjanje za opštu srpsku slobodu, dobro i blagostanje“.

U *Istoriji Crne Gore* (za školu sastavio Ž. Dragović, Cetinje 1910. godine, K. C. Ministarstva vojnog) pored ostalih istorijskih podataka, nudi i ovakve: „Jedna od oblasti, koju Srbi zauzeše, kad se u prvoj polovini VII vijeka doseliše na Balkansko poluostrvo, bila je Zeta. Sam Nemanja isticao je Zetu između ostalih srpskih oblasti i davao joj osobiti značaj, nazivajući je s nekom osobitom ljubavlju i poštovanjem svojom *djedovinom*“. O Cetinju, autor kaže: „Ovako je Cetinje postalo središte i svjetske i duhovne vlasti a Crna Gora vječita čuvarka (podvukao S. R.) srpske slobode i srpske državne misli“. Naravno, Njegoš je „proslavljeni i najbolji srpski pjesnik“, a o pogibiji knjaza Danila: „... 1. avgusta 1860. na morskoj obali kod grada Kotora, zlikovačka ruka prekrati mu život, koji bijaše potpuno posvetio dobru svoje domovine i interesima srpstva“.

Knjaževska crnogorska komisija odobrila je i pregledala udžbenik pod naslovom *Istorija srpskog naroda za III i IV razred osnovnijeh škola*, štampan na Cetinju 1898. godine, autora Mila Kovačevića i Lazara Perovića. U uvodnom dijelu ove *Istorije*, govori se o praistorijskim ljudima: „Zemlja u kojoj su najprije ljudi živjeli je Azija. Kad bismo htjeli da tu zemlju potražimo, trebalo bi da se okrenemo licem upravo k istoku, pa onda da u tom pravcu dugo putujemo, sve dokle bi u tu zemlju stigli“. Opisujući život naših predaka autori nastavljaju: „Umjesto hljeba imaju neko voće, koje dobijaju sa *hljebnog drveta* (pr. S. R.) a pošto taj narod dobija hranu bez muke, onda mu je lako živjeti. U svijetu danas na više mjesta ima ljudi koji tako žive“.

Poslije ovog kratkog i „preglednog“ uvoda iz praistorije, pisci prelaze na istorijat Slovena: „Kad su naši stari krenuli iz svoje postojbine (najstarije) Azije i tragom drugih naroda najposlije dospjeli iz daleke postojbine Azije u zemlju što se zove Jevropa. Naučeni ljudi (podvukao S. R.) iz toga doba kažu, da su se u njihovo vrijeme naši stari zvali *Srbi*, što znači rođaci ... da je Srba već tako mnogo bilo, da nijedan narod u njihovo vrijeme nije bio brojem viši od njih. Kad se taj narod još više namnožio, počne se međusobno dijeliti na plemena. Svako se pleme počne nazivati svojijem (plemskijem) imenom, a svi su se kasnije prozvali Slovenima ... Jedino smo mi bili Lužičani od svijeh, što zadržasmo svoje staro narodno ime Srbin“.

Ako su već Sloveni postali od Srba, ne treba se čuditi današnjim tezama i teorijama da je Indija prapostojbina srpska, da je srpska kultura starija od kritsko-mikenske kulture ili pak da su u najstarijim arheološkim stratimima Lepenskog vira pronađeni ostaci prarspskih žitelja! „Knjaz Danilo je i srcem i dušom stavio se za sreću i napredak cijelog srpstva. Najviša mu misao bješe ujedinjenje njegovog“. Ovo piše u tom udžbeniku „za potrebe osnovnijeh crnogorskih škola“.

Bez obzira što su nadležne vlasti nastojale da se nastava osavremeni i prilagodi „životu i mentalitetu u Crnoj Gori“ ili da je trebalo više posvetiti pažnje „dobrim i pravilnijem izrazima iz narodnog jezika“, stanje se nije bitnije poboljšalo. Iz zapisnika sa sjednica članova Komisije i Prosvjetnog savjeta (Arhiv Crne Gore) prilikom razmatranja „kakvoće i vrijednosti udžbenika“ vidi se da je bilo oprečnih mišljenja o kvalitetu „rukopisa“ koji su bili predloženi za udžbenike ili priručnike. Kao npr: „da se primi ne tako“ ili „da se odbije sa svijem“. A kao zaključak takvih razmatranja sa sjednice Prosvjetnog savjeta (školske 1907-1908) jednoglasno se zaključuje da *loš udžbenik učenike kvari*.

Poslije ujedinjenja u Crnoj Gori je nastava u osnovnim i srednjim školama izvođena prema programima koji su korišćeni u Srbiji, a udžbenici su štampani isključivo u Beogradu. Iz udžbenika koje smo imali na uvid (bukvari, čitanke, istorije i zemljopisi), kao i kritičkih prikaza iz ondašnje štampe i časopisa („Zeta“, „Slobodna misao“, „Zapisi“ i dr.) može se zaključiti šta su nudili našoj školskoj djeci i omladini. U „Zeti“ (1937) čitamo komentare o bukvarima koji su korišćeni u crnogorskim školama: „Već od prvih dana škole nastavnici moraju djeci prevoditi izraze sa istočnog narodnog (ekavskog) na naš narodni (ijekavski) izgovor. Bukvari prosto kipte takvim izrazima i pola vremena se utroši na njihovo objašnjenje“. Autor rezignirano zaključuje „u našoj državi uopšte nema bukvara napisanog ćirilicom u ijekavskom izgovoru“.

U *Istoriji za IV razred osnovne škole*, autora Radiše Stefanovića, upravitelja vježbaonice ženske učiteljske škole u Beogradu, istorija Crne Gore je površno i netačno interpretirana. „Napisano je tako šturo i nevjerno, da se piscu može mirne duše reći: prosto ti bilo, briši i to što si napisao!“ Crnogorska istorija iz vremena dinastije Petrovića zastupljena je u ovoj „upraviteljskoj“ knjizi sa trideset redaka. Poređenja radi: o vladici Danilu (11), Petru I (8), Njegošu (4,5), Nikoli (3,5) redaka. Međutim, Karađorđu je posvećeno 271, a kralju Petru I 203 retka! Autoru Radiši nije palo na pamet da pomene bitke na Carevom Lazu, Krusima, Vučjem dolu i ostale. Pominje samo bitke kod Bara i kod Martinića. Od 17 slika znamenitih ljudi, koliko ih ima u ovoj „istoriji“, nema ni jednog Crnogorca! Na kraju ovog udžbenika dat je kratak pregled stvaranja „naše“ države od 1804-1918. u 18 tačaka. „Ni tu o Crnoj Gori ni crne ni bijele!“

U *Zemljopisu za IV razred* (Matija Ljuljić) od mjesta u Crnoj Gori pominju se samo Grahovo i klanac Duga. U *Istoriji za IV razred* uz niz netačnih i nepotpunih podataka iz istorije Crne Gore, o šezdesetogodišnjoj vladavini kralja Nikole „nigdje ni slovceta“.

Analizirajući udžbenike koji se koriste u „pokrajini Crnoj Gori“ tridesetih godina „Stari Podgoričanin“ („Zeta“, 1937. br. 44) kaže: „Sa koliko neznanja, površnosti i neobjektivnosti u njima govori ... Ali to nije skorašnja pojava. Kada bi se neko potrudio pa pribrao sve članke, brošure, udžbenike, istorijske rasprave i studije objavljene o Crnoj Gori, od Ujedinjenja do danas, dobio bi jednu ogromnu zbirku proizvoljnosti, netačnosti, pristrasnosti i loše tendencioznosti, napisane pod uticajem dnevne politike, i jedne mučne atmosfere prezasićene parolama o izdajstvu, ženskoj predaji Lovćena i našoj primitivnoj epskoj grandomaniji.“

Kako je bio student Beogradskog univerziteta, autor gornjih zapažanja piše o svojim sjećanjima iz „beogradskog visokog školovanja“ i kaže: „Iz našeg đakovanja u Beogradu nama su još u sjećanju mnoga pogrešna tumačenja istorije Crne Gore sa beogradskog univerziteta (Ribnica je daleko od Podgorice više od pola sata i sl.) a kad je u pitanju istorija nekih drugih naših naroda – išlo se u detalje dotle da su studenti morali znati na kakvom je jastučetu knjaz Mihailo primio ključeve od beogradskog grada“.

U *Čitanci za III razred osn. škola* (Jović) broj članaka iz pojedinih nastavnih oblasti po „pokrajinama“ izgleda ovako: Srbija-26, Crna Gora-0, a ostale pokrajine-2. Istini za volju, u poglavljima za Srbiju (26), Crna Gora je „zastupljena“ sa četiri pjesme iz kosovskog ciklusa, „Marko kazuje na kome je carstvo ...“

Nastavnim programom za III razred osnovnih škola predviđeno je „izučavanje“ devet (9) istorijskih ličnosti: Ćirilo i Metodije, Sv. Sava, knez Lazar, Kraljević Marko, Nikola Šubić - Zrinjski, Karađorđe,

Štrosmajer, kralj Petar Veliki i kralj Aleksandar! Nastavnim planom i programom, u svim udžbenicima za III razred tadašnje kraljevine, nije predviđena *ni jedna rečenica o Crnoj Gori*.

Učitelj Dušan Prica u svojoj *Istoriji za IV razred osnovne škole* (1937) između mnogih „naučnih“ otkrića piše da su Crnogorci ustali da se oslobode od Turaka pod vođstvom Baja Pivljanina! O Petru I piše „kratko, šturo i nevjerno“ a vladiku Rada predstavlja crnogorskim učenicima sa deset i po redaka.

Iz desetog izdanja *Istorije Jugoslovena za srednje i stručne škole*, akademika Stanoja Stanojevića, izdvojićemo nekoliko detalja: u odjeljku o Crnoj Gori (str. 41.) piše: „Kad su Turci pokorili Crnu Goru pridružena je ona Skadarskom Sandžakatu. Posle toga bila je ona neko vreme zaseban sandžakat pod pomuslimanjenim sinom Ivana Crnojevića Skender Begom. Po Skenderbegovoj smrti Crna Gora je ponovo pridodata Skadarskom sandžakatu“. A evo kako akademik Stanojević opisuje „brdska plemena“: „Osjećajući još od kraja XVI veka da se borbom crnogorskih i brdskih plemena počinje tu stvarati srpsko državno središte, Turci su vrlo često napadali na Crnu Goru sa namerom da je pokore ...“. O Vasiliju, Savi, Šćepanu malom, Petru I ni rečenice. O periodu od vladike Danila do knjaza Danila ne pominje se ni Crna Gora ni Crnogorci. Komentarišući pisanje akademika Stanojevića jedan od polemičara u „Slobodnoj misli“ kaže da je ovo „sakato davanje znanja omladini i da bi poštenije bilo da ime Crne Gore u ovoj istoriji nije ni pominjano, jer bi đaci i studenti tražili znanje na drugoj strani“.

Komentarišući probleme udžbenika istorije koji se koriste u osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori, Risto Dragičević („Zapisi“, knj. XXIV) za većinu tadašnjih udžbenika tvrdi da su kompilacija, a Glavni prosvjetni savjet i ministarstvo odobravaju uglavnom sve što im se podnese. Dragičević konstatuje: „Dvije čitanke za III i IV razred narodnih škola doživjele su, jedna 27, a druga 21 izdanje. U jednoj u glavama „Otađzbina“ (str. 71-93) i „Naša prošlost“ (str. 143-163), a u drugoj u glavama „Naša zemlja“ (str. 75-129) i „Iz narodne istorije“ nema nijednog štiva o prošlosti Crne Gore ili o Crnoj Gori, sem kratkog opisa Lovćena od Lj. Nenadovića (str. 97-99).

U drugom udžbeniku iz narodne istorije za srednje i stručne škole samo na dva mjesta ima šest kratkih rečenica o mitropolitu Petru I, a po piscu tog udžbenika „prvim ustankom Srba u Šumadiji počinje borba našeg naroda za oslobađanje i ujedinjenje“. Nijedne riječi nema o učešću crnogorske vojske u II balkanskom ratu, kao i o Crnoj Gori kada se govori o miru u Bukureštu 1913. godine. Dragičević primjećuje: „U priloženoj karti Pljevlja su van granica Crne Gore ... a navedeni su rodoslovi: Vlastimirovići, bugarski vladari, Trpimirovići, Nemanjići, Kotromanići, Balšići, Brankovići – a rodoslov Crnojevića nije mogao naći mjesto“. U drugom dijelu istog udžbenika opet su rodoslovi Obrenovića i Karađorđevića, ali ne i dinastije Petrovića! Ono malo teksta o Crnoj Gori „skoro su same fraze i ništa više“. Na primjer o Petru I: „Pošto su se Francuzi bili primakli Crnoj Gori, vladika Petar I Petrović postepeno im se približavao.“

O knjazu Nikoli u udžbeniku istorije za više razrede gimnazije piše „Knjaz Nikola je vladao dugo i učestvovao je u mnogim događajima u susjedstvu svoje zemlje. Docnije je njegova vlada postajala sve teža. Godine 1905. dao je zemlji Ustav, ali time nije mogao da smiri nezadovoljnu opoziciju. Ni njegovo proglašenje za kralja 1910. godine nije moglo da mu povрати ugled“.

Ovakvi i slični udžbenici bili su napast za savjesne nastavnike, „jer skoro na svakoj strani treba ispravljati tekstove, a to je težak i delikatan posao“, zaključuje Dragičević.

Uticaj udžbenika (počev od bukvara, raznih čitanke, a posebno istorije i zemljopisa Crne Gore), na kolektivnu retardaciju crnogorske nacionalne svijesti je nesumnjiv. Jezikom mita, punim neistina i „školskog folklor“ kompromitovale su se izvorne crnogorske vrijednosti. Šablonizirano i dirigovano učenje o crnogorskoj državi, falsifikovanje istorijskih činjenica i permanentna indoktrinacija koja traje više od jednog vijeka u kontinuitetu stvorilo je pogodno tle za kolektivnu amneziju u odnosu na prošlost i masovni obrazovni rahitis.

Stanko Roganović

HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV O SEKULI DRLJEVIĆU

U Budvi je 21. i 22. januara, u organizaciji Dukljanske akademije nauka i umjetnosti, održan dvodnevni naučni skup posvećen ličnosti, djelu i vremenu dr Sekule Drljevića – nezaobilazne ličnosti novije crnogorske historije. Cilj skupa bila je interdisciplinarna naučna, historiografsko-politikološka, filozofsko-pravna, književna, publicistička i druga konsideracija i interpretacija ličnosti i djela dr Sekule Drljevića, kao političara, ministra, pravnika, advokata, sudije, pisca, prevodioca i političkog ideologa. Kroz izlaganja dvadesetak eminentnih historičara, politikologa i publicista iz Crne Gore i inostranstva (saopštenja su objavljena u zborniku radova sa skupa na 450 stranica) trebalo je – kako je istakao prof. dr Šerbo Rastoder – promovirati „naučni dijalog kao jedini i osnovni način da se dođe do nekih, uslovno nazvanih, istorijskih istina“ o ličnosti „koja sa manje ili više prava izaziva različite asocijacije i atribucije u političkoj, naučnoj i svakoj drugoj javnosti u Crnoj Gori i vani“.

Uz ime tog i osporavanog i hvaljeng crnogorskog političara – koji je nesumnjivo obilježio prvu polovinu prošloga stoljeća – postoje i kontroverze vezane za njegov boravak u Hrvatskoj i njegovo političko djelovanje, kao i vrijednosni sudovi koji su najčešće temeljeni na glasinama bez znanstvenog dokaza. Stoga je Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba odlučilo (v. str. 8) da u 2011. godini započne znanstvenoistraživački projekt „*Hrvatski državni arhiv o Sekuli Drljeviću*“. Cilj tog projekta – koji bi trajao dvije godine, a kojim bi rukovodio Željko Karaula, doktorand povijesti na Hrvatskim studijima u Zagrebu – jeste da se, na znanstvenoj osnovi, odgovori na pitanje „*Tko je i što je dr. Sekula Drljević?*“. U Vijeću predočenom planu istraživanja političkog djelovanja dr. Sekule Drljevića, voditelj projekta Željko Karaula piše: „*Da bi se došlo do njegova prava lika potrebno je provesti opsežna povijesna istraživanja koja će potvrditi ili djelomično ili u cijelosti revidirati dosadašnje spoznaje. Da bi se osigurao transparentan prikaz dokumentiranih izvora o njegovom djelovanju, zadatak ovoga dijela projekta bio bi sakupiti i pronaći sve one izvore i dokumente u Hrvatskom državnom arhivu (HDA) u Zagrebu koji osvjetljavaju rad i djelovanje dr. Sekule Drljevića kao crnogorskog političara i ideologa kroz njegov odnos s hrvatskim političkim predstavnicima u razdoblju od 1922. do 1945. godine. Zbog svoje dugogodišnje i bliske povezanosti sa Zagrebom i Hrvatskom u spomenutom razdoblju, moguće je pretpostaviti da postoji dosta povijesnih izvora različitih provenijencija o njegovim vezama sa hrvatskim političkim prvacima.*“ O opsežnosti tih istraživanja svjedoče i najavljena poglavlja u projektu:

1. Prvi doticaji sa predstavnicima HRSS-a i programom te stranke na liniji federalističkog preuređenja Kraljevine SHS (1922.-1925.)
2. Povezivanje sa Hrvatskom seljačkom federalističkom strankom dr. Ante Trumbića (1926.)
3. Zajedničko djelovanje HSS-a i crnogorskih federalista S. Drljevića u okviru politike Narodne seljačke stranke (NSS) i Seljačko demokratske koalicije (SDK)
4. Sekula Drljević pod prisilom šestosječanjske dikature ostaje na liniji SDK i podržava Zagrebačke punktacije (1932.)
5. Nastavak suradnje sa HSS-om i SDK-om na programu preuređenja države
6. Suradnja sa HSS-om, Drljević po uzoru na Banovinu Hrvatsku traži Banovinu Crnu Goru (1939.-1941.)
7. Prvi doticaji sa predstavnicima ustaškog pokreta u NDH (Zemun) (1941.-1943.)
8. Suradnja sa ustašama i traženje pomoći Trećega Reicha i osnivanje Crnogorskog državnog vijeća u Zagrebu (1944.-1945.)

Rezultate cijelog projekta trebalo bi objaviti u posebnoj publikaciji, a u „*Crnogorskom glasniku*“ će, u nekoliko sljedećih brojeva, biti objavljeni dijelovi feljtona u kojem Željko Karaula na popularan način prikazuje političke i kulturne veze dr. Sekule Drljevića sa Zagrebom i Hrvatskom.

U prethodnom broju, uz obrazloženje kako je našoj Zajednici jedno od opredjeljenja „da temeljito i sistematski istražujemo i obogaćujemo naše poznavanje sudbine crnogorskoga bića na ovim prostorima još od najranijih naseljavanja početkom 15. stoljeća“, objavili smo prilog o Crnogorcu koji je sredinom XIX stoljeća bio ktitor crkve i škole u Hrvatskoj, a čiji su se preci iz Crne Gore doselili krajem XVIII vijeka. U ovom broju donosimo dio teksta g. Nenada Stevovića o porijeklu prezimena Dobrilović. Naslov naše rubrike inspirisan je zapravo podnaslovom iz priloga g. Stevovića, a taj se prilog u integralnom obliku može naći u Digitalnoj biblioteci crnogorske kulture „Montenegrina“ (www.montenegrina.net). Dodajmo kako je g. Stevović (čitaocima poznat i kao predsjednik Udruženja Crnogoraca Srbije „Krstas“ iz Lovćenca) autor, pored ostalog, i prošle godine na Cetinju objavljene studije „Crnogorsko iseljeničvo kroz diplomatske arhivske izvore“.

Precizirajmo da ovdje prenosimo samo uvodni dio i neke dijelove teksta g. Stevovića koji ukazuju na moguće pravce daljeg istraživanja u Hrvatskoj (tome će svakako doprinijeti i autorovo pozivanje na relevantne bibliografske izvore, među koje neosporno spada Jovan Erdeljanović). Naime, u zaključku svog teksta autor piše: „Dobrilovići su veoma razgranati pod različitim prezimenima u Crnoj Gori, u Čajniču (Hercegovina) i u Mačvi (Srbija). U Bosnu su doseljeni iz Crne Gore i vjerovatno su istog porijekla Dobrilovići u Hrvatskoj, za koje postoji najmanje podataka.“, što je samo potvrda da će za predana istraživača vazda biti posla!

PREZIME DOBRILOVIĆ

U Dečanskoj Hrisovulji I, II i III od 1335 - 1345. godine popisan je veliki broj crnogorskih i srpskih porodica. Dečanski Hrisovulj je zlatopečatna povelja kralja Stefana Dečanskog, napisana povodom izgradnje manastira Visoki Dečani koji su gradili kotorski neimari. Kralj je manastiru kao svojoj zadužbini darovao čitava sela za izdržavanje, kmetovi su plaćali porez manastiru. Sa prostora Huma, Zahumlja, Trebinja, odnosno današnje Crne Gore i istočne Hercegovine, naseljene su u oblast Dečana mnogobrojne crnogorske i srpske porodice. One su se kasnije pod pritiskom Turaka naselile na sjever i zapad. Od tih mnogobrojnih porodica koje su popisane u Dečanskoj Hrisovulji i danas su aktivne mnoge pod istim prezimenom sačuvanim još od XIV vijeka. Među njima je i neosporno crnogorsko prezime Dobrilović koje je u Dečanskim Hrisovuljama navedeno kao očinstvo.

Dobrilovići u Njegušima važe za veoma staro bratstvo. O njihovom porijeklu u Njegušima ima različitih predanja, ali ni jedno nije pouzdano da bi bilo i naučno valorizovano.

Pomen ovoga prezimena nalazimo u Njegušima 1437 - 1438. godine. Dobrilovići su živjeli u Njegušima, Dobroj Župi, Kosijerima i Pecinji („za brdu k Bokovu“) ... Dobrilovići su kao bratstvo Cetinjskog plemena (vjerovatno razgranjavanjem doseljeni sa Njeguša) bili zasigurno još od kraja XV vijeka što svjedoči i Jovan Erdeljanović.

Dobrilovića ima iseljenih u Boku, u Dobrotu u XVI vijeku iz Zalaza – Njeguši.

Dobrilovića vjerovatno istog porijekla ima iseljenih i u Perast.

...

Ako krsnu slavu uzmemo kao parametar za određivanje porijekla, Dobrilovići u Bosni su porijeklo iz Drobnjaka ili Pive a sa istom vjerovatnoćom ih možemo povezati sa Dobrilovićima iz Stare Crne Gore. Ono što nedvosmišleno potvrđuje njihovo crnogorsko porijeklo je to da je Glasinac i čitav prostor do Devetka – istočno i Romanije – zapadno tradicionalno crnogorsko migraciono područje, koje je naročito bilo aktivno tokom XVIII i XIX vijeka.

Najveći broj crnogorskih prezimena sa prostora Glasinca do istočno – Devetka i zapadno – Romanije vezan je za Pivu, Drobnjak i sjever Crne Gore, mada u značajnom procentu srijećemo prezimena iz ostalih kontinentalnih djelova Crne Gore.

Dobrilovići žive u Srbiji u Salašu Crnobarskom u Mačvi pod prezimenim Čupić, gdje su došli iz Pive. Jedno vrijeme živjeli su na Goliji.

Dobriloviće u Hrvatskoj srijećemo u Dubrovniku, odnosno u Omišu 1498. godine. Mnogo kasnije na prostoru Jadrana, prezime Dobrilović srijećemo tek 1660. godine.

Dobrilovići su i sredinom XX vijeka, živjeli u Hrvatskoj (po popisu iz 1948. godine) i nastanjivali su: okolinu Poreča i Pazina na poluostrvu Istri; okolinu Zagreba i obližnjeg Jastrebarskog.

Nenad Stevović

U galeriji „Montenegrina“ u Rijeci od 20. XII. 2010. do 10. I. 2011.

IZLOŽBA SLIKA ELIZABETE GRUDIČEK CIANCI

Elizabeta Grudiček Cianci, slikarica koja je 1971. g. diplomirala likovnu umjetnost na Pedagoškoj akademiji u Rijeci, od 1971.-1978. radila je u Davosu (Švicarska) na restauriranju i slikanju, a od 1978. godine radi u Rijeci na slikanju, dekoriranju, reklamama.

Prvom samostalnom izložbom, „*Pogled na Durmitor*“ autorica nas (tehnikom ulje na platnu) uvodi u veselu čaroliju Durmitorskog kraja. Iz svih tih radova iščitavaju se snažne etičke i ekološke poruke, te se i ona izložbom uključuje u ovu 2010. međunarodnu godinu biološke raznolikosti.

NEŠTO O DURMITORU

Šta čovjek da kaže za nekadašnje odmaralište bogova. A bogovi, oni na Durmitoru, kao i oni na Olimpu, uvijek su stremili nebu i visinama. I zaista, gledajući gore prema vrhovima, čini se da tu zemlja dotiče nebo i da se ova nebeska plavet odmara na džinovskim plećima Durmitora, a imena kamenih zubaca, koje durmitorci i danas zovu "Soe nebeske" ili "Soe božije", potvrđuju da Durmitor služi za podupiranje nebesa. U svako vrijeme ima ova planina u sebi neku čar života, neki odsjaj ovih gora, jezera, kanjona, onih cvjetnih livada durmitorskih i čini se da nigdje, kao ovdje, čovjek ne može uživati u čarima prirode uvijek i jednako, a kad pogledate moćnu gromadu Durmitora, dočeka vas čarolija prirode, na koju ni čovjek ni vrijeme nijesu ostavili traga. Sa divljenjem posmatrate njegova sura pleća, za koje zalazi sunce, kao da se nikad više neće vratiti. A u zoru, kada krene zov divljine, oglašavajući neobičnim zvucima svitanje ali i buđenja svega živog na planini, imate osjećaj da se ovakav melodični zov planine ne može nigdje doživjeti kao u časovima svitanja na Durmitoru. Ime neke sličnosti između Durmitora i Durmitoraca i kao da su gradili kule – tvrđave, ugledajući se na Durmitor. I ne znaš koje je šljeme preče Durmitorcu, ono kućno u miru ili Šljeme u planini, u vrijeme rata. I ne znaš da li su Durmitorci sabljama i puškama branili lice Durmitora, ili je on svojim grebenima i njedrima štitio glave Durmitoraca.
(<http://najljepsecrnogorskeplanine.blogspot.com/>)

Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i prilozima pomognu redakciji „Crnogorskog glasnika“ na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista.

Tekstovi nijesu lektorirani te se ispričavamo autorima i čitateljima.

Ovaj broj „Crnogorskog glasnika“ tiskan je uz potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

Izložba slika Elizabete Grudiček Cianci otvorena i u Zagrebu „POGLED U DURMITOR“ IZ ZAGREBA

Platna slikarice Elizabete Grudiček Cianci imala je priliku vidjeti i zagrebačka publika na izložbi koja je – u organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb i uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske – otvorena 17.2. u Crnogorskom domu u Trnjanskoj cesti na broju 35. Nakon što je predsjednik Društva gospodin Dušan Mišković pozdravio brojne članove Društva i goste, tajnica Društva gospođa Milanka Bulatović pročitala je tekst koji je likovni umjetnik Theodor de Canziani bio izgovorio na otvorenju u Rijeci. Na kraju, prije nego što će izložba biti i zvanično otvorena, posjetioci u Crnogorskom domu su iz nekoliko poetski ponesenih ali emocijama vidno suspregnutih riječi gospođe Grudiček Cianci – za koju su, iz kataloga izložbe koji je priredio tajnik NZCH gospodin Danilo Ivezić, saznali da je rođena u rustikalnim predjelima riječkoga zaleđa – tek naslutili zašto ju je zauvijek opčinio durmitorski krajolik, a onda ...

... a onda je slikarica ostavila da nam njezine slike govore umjesto nje. A slike, mogli bismo reći, nisu samo govorile već su zapjevušile jednu veselu i ugodnu melodiju.

Slike iz ciklusa „Pogled na Durmitor“ na prvi pogled osvajaju svojim zaigranim, dječjim šarmom. Etnografski prizori ovaca, konja, pijetla ... su kao ilustracije priče o Durmitoru, oživljavaju sjedenje kraj ognjišta i vilinski svijet koji se kroz priče starina oživljavao. Slike su plošne, reduciranog, žarkog kolorita, kao zamagljene i bez detalja, iste u biti kao što su sjećanja na scene iz djetinjstva, kao bljesak radosti, živih boja. Oslikavajući iskonsku prirodu, veličajući suri Durmitorski krajolik, slikarica je oslikala i bit ljudi koji tu žive, duše čistih boja bez nakindurenosti s detaljima konzumerizma. Slikaričin govor je nesputan, otvorene duše, ovce na njezinim slikama su žute, plave, crvene i podsjetile su me na jednu predivnu knjigu, „Malog princa“ od Antoineta de Saint-Exupérya. Tako i Elizabeta kao da nas pita: «Da li je sad ovca dobro nacrtana?» Odrasti i ostati u dodiru s djetetom u sebi jedan je od najvećih darova, a slikaričin uspjeh je što je taj dar podijelila sa nama.

Nataša Rašović

Iz upravo objavljene panorame književnog stvaralaštva Albanaca iz Crne Gore – koju su, pod naslovom „Prozor ostavi otvoren“ („Dritaren lëre hapur“), zajednički izdali Centar za iseljenike Crne Gore i Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske te Skaner studio d.o.o. Zagreb, ističući u predgovoru da je „smatraju jednim od svojih najznačajnijih zadataka“ – donosimo priču „Ploča“. Njenog autora – vrsnog crnogorskog književnika, akademika DANU i dobitnika Trinaestojulske nagrade 2005. godine za knjigu priča „Neko zove“ koja počinje upravo tom pričom – ne treba posebno predstavljati čitaocima „Glasnika“, već samo poželjeti da gospodina Zuvdiju Hodžića, našeg osvjedochenog prijatelja i uvijek dragog gosta, uskoro opet vidimo u našoj sredini.

Zuvdija Hodžić

PLOČA

A kad je noćni mir stišao i ophrvao sve, zlatnici su uz ugodni zveket, odzvanjali jasno i određeno, sasvim izdvojeni iz svega, žuti i sjajni.

Bilo ih je u izobilju, zgrtali su se, prevrtali i kotrljali, mogli su se uzimati pregrštima i bacati uvis. Presijavali su se zasjenjujućom svjetlošću, svitkali, širili treperave zrake od kojih se sjajilo svo Gusinje.

Uzrujan, u zanosu stiskao je šake da ih uzme i zadrži, prinese oku i odgonetne šare po njima, znake slične nevješto nacrtanim pticama u letu, da im težinu izvaga.

Ruka mu je bila prazna, ali se zveket zlatnika još čuo. Prelamao se neđe izvan njega, kao klokotanje vode. Širio se u krugovima, da bi se stopio u gustu, zaglušujuću zvonjavu.

Pružio je ruke da zaustavi i spriječi tu pomamu koja se okretala neizdrživo, usijana. One su mu se topile, brzo, i kad su se istopile do lakata zvonjava je presahla. Zlatnici su počeli da propadaju pod neku ploču. Nije mogao ni da ih dohvati ni da ih zadrži. Vikao je, dozivao ljude da spriječe to odlivanje, očajan.

Probudio se tako, uplašen od svog glasa. Sad mu se učini da se to on vrtoglavo okreće i da još zveči, da ga neko zove.

Dugo nije mogao da dođe sebi i povjeruje da se sve to dogodilo u snu. (Zakleo bi se da je bilo onako kako je vidio). Onaj zvuk, jasan, još mu je odzvanjao u ušima.

Zlato ... viknuo je, zlato ... pod pločom ...vidio sam ...

Zahvaćen groznicom i strepnjom, znao je da će se sad zaludno okretati s boka na bok, pomjerati jastuk ili misliti na nešto drugo. Naslutio je davni strah koji ga ukruti javljajući mu se opet; nije se usuđivao da ustane, prošetala po sobi i tako pokuša da ga se otrese.

Jedva je čekao da se razdani, ubijeđen da će ga dan izbaviti.

San, živ i prisutan, činio ga je nespokojnim. Nije mogao da odagna misao o priči koju je čuo, davno, sa prvim saznanjima o svijetu i životu, i ponio je sa sobom kao i svi ovđe.

Ko izdrži da četiri godine ne učini nikakav grijeh, govorili su starci, božjom voljom postaće ćiramet i možda će ga Alah naučiti da podigne ploču i nađe blago, i biće srećan on i svako njegov i sve čega se njegova ruka dotakne. Za žene, bog je odredio četiri dana, ali od kad se zna za Gusinje samo je neka Hajka, davno, bila ćiramet, no ona je ubrzo umrla. Njenog sina i družinu mu gonila bješe velika

*Gusinjska čaršija
(fotografija iz 1918. godine)*

vojska nevjernika, i oni, bježeći, stigoše na obalu Grnčara. Tu ne imaše mosta a povodanj se podizao u propanj, divalj i jak, u bujicu. A gonioci, nemilosrdni i opaki, bjehu sve bliže.

Ah, majko moja, hukne Hajkin sin.

Tada, kao u starim pričama, stvori se pred njima most i on ti sa svojom konjicom pređe i spasi se. Ispriča on to čudo majci, a ona zavrne košulju da sin po njenom tijelu vidi otiske kopita od konja njegove družine, od čega, smorena, i izdahnu.

Onda se sjetio i priče o prokletstvu koje prati svakog ko pokuša da ploču oskrnavi. Ploča se nalazi u sredini gusinjske čaršije, izglačana kao tesanik, veličine oko tri metra, nepravilnog ovalnog oblika. Tu je od davnih vremena, još dok nije bilo, ni čaršije, već šuma. Pod njom se nalazi blago (nevidljivo i skriveno kao i sve što je vrijedno), čisti zlatnici koji su samo onoga kome je suđeno.

Na njima se sklupčala ogromna šarka. Ona ih čuva i odvojiće se od njih kada stigne onaj pravi, kako je pisano. Kad dođe vrijeme za to, ploča koju ni stotinu biranih momaka pomjerilo ne bi, podići će se sama i rasprsnuti u kamičke. A blago će izroniti samo na površ. Povjerovao je i on u tu priču, nošen razgorenom đetinjom maštom i teškim životom, očarala ga je, mamila na sanjarenja o neočekivanom bogatstvu koje je na domaku ruke i može da bude njegovo. Trajala je koliko i život, uporedo s njim, nezapisana niđe a prisutna stalno. Izvori su joj bili u nedokučivim dubinama starih vremena, kada je sve bilo moguće, pravednije, bolje i ljepše.

Tekla je kao ponornica, nevidljivo i nečujno a dajući pečat svemu: i ljudima i njihovom disanju, sokovitim i jedrim biljkama, sočnim travama, pitomoj i plodnoj zemlji. Što je vrijeme više odmicalo, priča o ploči, svedena najprije na šturo kazivanje da je pod njom neko blago, dobijala je drugačiji sadržaj, brušena i uljepšavana ljudskim željama, nadama, potrebama i urođenim strahovima, strepnjama ili nemoćima, bogaćena stvarnim događajima koji su uzbuđivali svijet i bili najneposrednije vezani za nju.

Tim događajima, zavisno od važnosti i trenutka, pridavan je i različit značaj. Dok bi neki namah bili zaboravljeni ili brzo kopnili i tulili se od taloga godina, drugi bi se, zbog svoje neobičnosti ne samo održavali i trajali, prolazeći kroz sve mijene, već bi i puštali korijene sve dublje u svijest, misli, navike i život ljudi, utičući često na njihovu sudbinu.

Sjetio se nekih od njih.

Odmah poslije rata (on je tada bio dječak), zapamtio je dobro, Uka Koljendar

ušao je jedne noći u mehanu, zadovoljan. Pozvao je Haska kafedžiju, turio mu u ruke nekoliko zlatnika i glasno, da svi čuju, naručio mu da časti sve goste i da, dok mogu, piju i uživaju na njegov račun. Pozvao je i muziku, pilo se, sviralo i pjevalo do kasno. Veseo, kad ga je piće dobro uzelo pod svoje, Uka se raspričao. Hvalio se da su to zlatnici koje je našao kod ploče, spustio se bio na nju da počine, bili su mu pod rukom, topli, kao da mu ih je neko utrapio, a to je siguran znak da mu je suđeno da podigne ploču i uzme blago. On će to učiniti, sutra, na očigled svih, kad mujezin izuči sabah. Neka se svi skupe da vide, to mu je želja. U zoru, pekar Adem, koji je uvijek prvi ranio, našao ga je na ploči. Ležao je raširenih ruku, nauznak, poklopivši je, mrtav, ledniji od nje koju ni najjače sunce, ljeti, nije moglo ugrijati. (Začudo, zimi, kad stisne mraz, snijeg sa ploče se brzo miče i otopi, ne zadržavajući se, kao da je vrela. Ploča tada liči na crnu oazu sred bijele pustinje).

Sjetio se i da je stogodišnjak Naso, koji je išao na Čabu, pričao da zmija, sama, po donjoj strani ploče urezuje ime svakoga ko se usudi da je takne i oštetiti, i da će to i njegov porod iskijati. Sve je tamo zabilježeno.

On, sam, pamtio je mnoge bogalje, rugobe i slijepce za koje se znalo da su takvi baš zbog grehova nekog od njihovih, ko zna kada. Zbog nje je i Redžo poludio, pa svima priča da je blago njegovo.

Bilo je i onih koji su tvrdili da je sve uobrazilja, sujevjerje, prazno i glupo, kakvo je moguće samo u našim zaostalim krajevima. Ispod ploče nema ništa, ni blaga, ni imena, ni zmije.

No, većina njih, iako to nijesu htjeli da priznaju, ne bi se usudili ni po kakvu cijenu, da je dodirnu. I Ramiz miner, zarekao se jednom, tako, da će ploču dignuti dinamitom kojeg je donio s pruge. Uzalud su bila nagovaranja i molbe rodbine i najbližih da to ne čini jer će prokletstvo pratiti sve njih, a blago im i ne treba, dobro žive i ovako, šućur Alahu. Ramiz, uporan i svojeglav čovjek, iskopao je rupe oko ploče i postavio dinamit i korde. Odmakao se i zapalio miću. Kanap je gorio, ližući sve bliže, primičući plamen. Ramiz bješe izračunao da će za petnaest sekundi sva ploča prsnuti u komadiće. A kako je prošao već cio minut, postao je nestrpljiv i zabrinut. Osjetio je kao da ona mića liže uz njegova leđa, vruća i znojava, polako, dubeci po njima kao svrdlo. Šta je to moglo da bude, pitao se, začuđen, ustreptao. Izvirivao je, brojio ponovo, prelazio u mislima po ko zna koji put razdaljinu od sebe do ploče, računajući koliko je potrebno plamenu da stigne i upali fitilj, zamišljajući eksploziju, koje, eto, nije bilo. Samo je tišina bila još teža, pritiskala je, nesnošljiva. Mora da je dinamit star, izvjetrio, sinulo mu je. Ili se mića prekinula. Pričekao je još nekoliko minuta i ustao. Približio se ploči. Sad mu je bilo jasno: otvorila se kutija i dinamit se ovlažio, skvasila ga ploča i upropastila. Ne bi ga ni dženemski oganj upalio. Razdražen, nogom je odvalio kutiju. Tada je zasvitkalo, drmnulo, sve je popucalo i potreslo se. Kad se pomamna jeka, sva u drhtavim talasima i naletima, utišala, od Ramiza su ostali samo komadići mesa i kostiju, pomiješani sa grumenjem zemlje i kamenčićima.

Ploča je ostala neoškrbljena.

On je bio svjedok i kad je neka Malisorka, katolkinja, svratila u Gusinje, na pazar, da nešto kupi ili proda. Kako je bila trudna, na žaropeku umorila se brzo, svladala je obamrlost i zamrežilo joj se pred očima, te ona, što će, spusti se na ploču da dahne i počine. Od ledenog dodira se trgla, ali se od ploče nije mogla

odvojiti više. Onda su je po utrobi spopali grčevi. Tu se i porodila, lako, gotovo bezbolno. Rodila je muško dijete, zakvečalo je na ploči. Srećno je, rekli su svi, to je dobar znak. Ako bude živo i zdravo, blago će biti njegovo. Neka ga majka pazi. Proricali su mu bogatstvo i budućnost, da će mu se ploča sama podići, bez muke. (Mnogima to nije bilo pravo jer je zlato moralo biti tursko i nije red da pripadne nevjerniku). Dijete je raslo, na radost roditelja i rođaka, napredno, bistro i veselo. U svemu je prednjačilo pred vršnjacima, isticalo se, omiljelo svakome ko se s njim upoznao. U Gusinje nikad silazilo nije, nije htjelo. Kad je navršilo šesnaest godina, neko od rodbine mu ispriča za njegovo rođenje i ploču, za bogatstvo pod njom, za koje se vjeruje da njemu pripada. Od tada, mladić se potpuno promijeni. Dobi drukčiji izgled, potamnje, nesta živosti u njegovim pokretima i oku, krupnom i lijepom. Povuču se. A jednom poželje i dogovori se sa svojim da siđu do Gusinja i vide tu ploču. Sanjao je zlato i povjerovao da je to pravi znak.

Te noći svi zaspase, zadovoljni i srećni. A kad svanu, udoše da ga probude. Vidješe da mu je tijelo neprirodno mirno, kao da ne diše. Okrenuše ga i ustuknuše: postelja zašišta i oni užasnuti spaziše zmiju koja se uspravi i njišući se, palacajući jezikom i sijevajući očima, iskoči kroz vrata. Oni se bjehu skamenili. Ne pustiše ni glasa, od straha. Zmija ga bješe pečila ispod lijeve sise.

Pohitao je, rekoše starci, nije smio. Ne stiće se bogatstvo preko noći.

(Neki su se kleli da su se danima poslije toga oko ploče čuli glasovi, jekćanje, hrupanje i cika. Tumačili su to kao da se pod njom biju zmije i aždrailj, oko blaga, i da će biti bolje, za sve nas, da zmija pobijedi i sačuva blago).

Nije mogao da zaspri: sve mu je igralo pred očima. Šetio se i majčinih kletvi, u djetinjstvu: ne dirajte ploču, nad glavom vam bila.

To upozorenje im je bilo mutno, nijesu ga razumjeli, ali su osjećali da je u tih nekoliko riječi, sažeto i zbijeno nešto važno, opasno, čega se moraju strašiti. I odmah bi se odmicali od nje, osjećajući da je sve to s njom povezano i da je ne treba dirati.

Svaki je maštao o blagu, priželjkujući da ga osvoji, ubijeđen da će se baš njemu osmjehnuti sreća i da će on biti taj izabranik kome će se ploča podignuti čim dođe vrijeme za to. Prebiraće zlatnike, zgrtaće ih rukom, prosipaće gomilama. Za blago je vezano i ostvarivanje svih želja putovanje u Stambol, Meku i Misir, kupovina najboljih konja za karavanu i trke, izgradnja zidanog i lijepog mosta kome ni pomamljeni Grnčar neće moći ništa, ni da ga potkopa, ni da ga oburda, koji bi trajao i odvodio Gusinjane u bijeli svijet.

Svitnulo bi Gusinje, sve bi se po njemu dvori zabijeljeli.

Sjatali bi se trgovci sa svake strane, isplivalo bi se iz nemaštine i sirotinje.

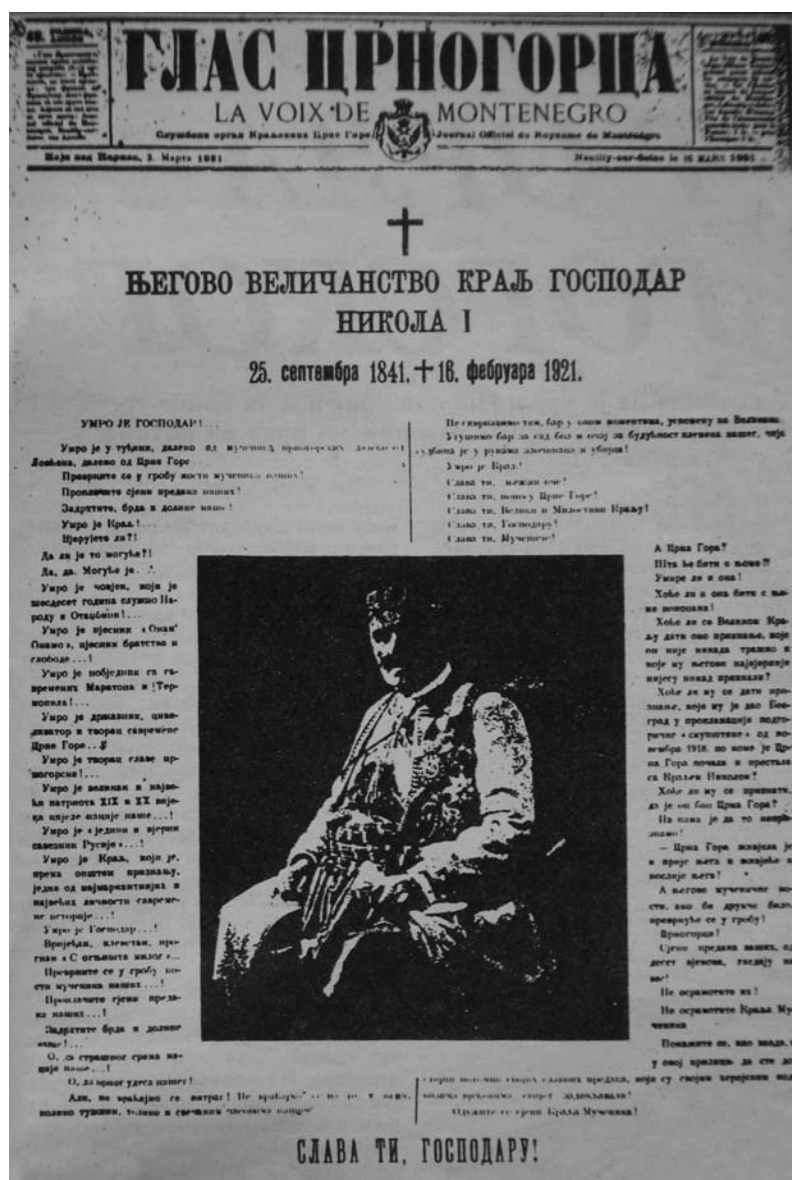
I on je volio da nađe to blago. Ali ... odjednom, kao u nekom bljesku, učinilo mu se da je shvatio i razotkrio svu tajanstvenost oko ploče i blaga skrivenog pod njom, koje čuva zmija, spremna na skok.

Osjetio je olakšanje, naglo i prijatno, kao da se sa njega skinula ogromna ploča.

Davati, izustio je poluglasno, davati, davati ...

Zadovoljan, okrenuo se na stranu i tonuo u san, detinji, kao nekad, miran i spokojan, u dobri san čovjeka koji je pronašao izgubljeni ključ i zna da se može biti bogat i srećan.

Vođeni mislima da narodi koji zaboravljaju prošlost gube sadašnjost i nemaju budućnost, kao i da je u svakoj tradiciji sadržano moderno, u „Crnogorskom glasniku“, u rubrici **CRNOGORSKI MOZAIK**, donosićemo po neku kockicu iz svekolikog crnogorskog nasljeđa koje baštinimo. U prošloj godini, kada je i Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske obilježila 100 godina od proglašenja Kraljevine Crne Gore, najprije smo se – objavljujući proglas Crnogorcima Kralja Nikole I Petrovića Njegoša, napisan kao reakcija na odluku tzv. Podgoričke skupštine o prisajedinjenju Crne Gore Srbiji i zbacivanju dinastije Petrovića s prijestola (v. br. 61) – podsjetili kakav je bio kraj te države; potom smo (u br. 62. i 63.) objavili odlomke iz autobiografije kralja Nikole u kojima se on sjeća svog proglašenja za gospodara crnogorskoga i ženidbe sa Milenom Vukotić; u br. 64 objavili smo tekst o krunisanju Kralja Nikole, a u br. 65 neke manje poznate podatke o tome kako su crnogorski suveren i dio njegove porodice i svite ušli u sam početak stvaranja kinematografije uopšte; najzad, u br. 66 objavili smo i testament Kralja Nikole I.

Naslovna stranica „Glas Crnogorca“ od 16. (3.) marta 1921. godine

Kako se početkom ove godine navršava devedeset godina od smrti Kralja Nikole I, u ovom broju donosimo u izvornom obliku tekst koji je 16. (3.) marta 1921. godine bio objavljen na cijeloj naslovnoj stranici 91. broja „Glas Crnogorca“ („La voix de Monténégro“), službenog organa Kraljevine Crne Gore (Journal Officiel du Royaume de Monténégro), koji je izlazio u Neju kod Pariza (Neully-sur-Seine). Treba napomenuti da su svi primjerci tog broja, koji su stigli u tada zajedničku kraljevinu, bili uništeni. Svjedočanstvo o posljednjim danima Kralja Nikole – objavljeno u tom broju „Glas Crnogorca“, pod naslovom „Posljednji dani Velikog Kralja“ i potpisano pseudonimom Vuk Mandušić – postalo je široj javnosti bivše države dostupno tek 1989. godine kada je objavljeno u posebnoj izdanju **TURISTIČKE ŠTAMPE i POBJEDE** od 28. septembra 1989. godine. Neke dijelove iz tog teksta donosimo na 42. stranici našeg lista.

NJEGOVO VELIČANSTVO KRALJ GOSPODAR

NIKOLA I

25. septembra 1841. † 16. februara 1921.

UMRO JE GOSPODAR!...

Umro je u tuđini, daleko od mučenika crnogorskih, daleko od Lovćena, daleko od Crne Gore...

Prevrnite se u grobu kosti mučenika naših!...

Proplačite sjeni predaka naših!...

Zadrhtite, brda i doline naše!

Umro je Kralj!...

Vjerujete li?!

Da li je to moguće?!

Da, da. Moguće je...

Umro je čovjek, koji je šesdeset godina služio Narodu i Otadžbini!...

Umro je pjesnik «Onam' Onamo», pjesnik bratstva i slobode...!

Umro je pobjednik sa savremenih Maratona i Termopila!...

Umro je državnik, civilizator i tvorac savremene Crne Gore...!

Umro je tvorac slave crnogorske!...

Umro je velikan i najveći patriota XIX i XX vijeka cijele nacije naše...!

Umro je «jedini i vjerni saveznik Rusije»...!

Umro je Kralj, koji je, prema opštem priznanju, jedna od najmarkantnijih i najvećih ličnosti savremene istorije...!

Umro je Gospodar...!

Vrijedan, klevetan, prognan «S ognjišta milog»...

Prevrnite se u grobu kosti mučenika naših...!

Proplačite sjeni predaka naših...!

Zadrhtite brda i doline naše!...

O, da strašnog srama nacije naše...!

O, da crnog udesa našeg!

Ali, ne vraćajmo se natrag. Ne vraćajmo se na to, u ovim, koliko tužnim, toliko i svečanim časovima našim!

Ne skvrnavimo tim, bar u ovim momentima, uspomenu na Velikana!

Ugušimo bar za sad bol i očaj za budućnost plemena našeg, čija sudbina je u rukama zločinaca i ubijca!

Umro je Kralj!

Slava ti, nježni oče!

Slava ti, ponosu Crne Gore!

Slava ti, Veliki i Milostivi Kralju!

Slava ti, Gospodaru!

Slava ti, Mučeniče!

A Crna Gora?

Šta će biti s njome?!

Umire li i ona!

Hoće li i ona biti s njime pokopana!

Hoće li se Velikom Kralju dati ono priznanje, koje on nije nikada tražio i koje mu njegovi najvjerniji nijesu nikad priznali!

Hoće li mu se dati priznanje, koje mu je dao Beograd u proklamaciji podgoričke «skupštine» od novembra 1918. po kome je Crna Gora počela i prestala sa Kraljem Nikolom?

Hoće li mu se priznati, da je on bio Crna Gora?

Na nama je da to nepriznamo!

- Crna Gora živjela je i prije njega i živjeće i poslije njega!

A njegove mučeničke kosti, ako bi drukče bilo, prevrnuće se u grobu!

Crnogorci!

Sjeni predaka vaših, od deset vjekova, gledaju na vas!

Ne osramotite ih!

Ne osramotite Kralja Mučenika!

Pokažite se, kao vazda, i u ovoj prilici da ste dostojni potomci svojih slavnih predaka. Koji su svojim herojskim podvizima vjekovima svijet zadivljavali!

Odužite se sjeni Kralja Mučenika!

SLAVA TI, GOSPODARU!

POŠLJEDNI DANI VELIKOG KRALJA

Kuća u Kap d'Antibu (Cap d'Antibes)
u kojoj je umro Kralj Nikola

...
Prije nekoliko mjeseci Nj. V. Kralj i Kraljevska Porodica preselili su se iz Kana u Kap Antib, koji formira luku Golf Žoan, u koju se nekad iskrcao Napoleon I iz zatočenja sa ostrva Elbe i odakle je počela njegova znamenita i tragična vladavina od sto dana.

Tamo, na Kap Antibu, već se bijahu smjestili zetovi i kćeri Njegova Veličanstva, Nj. Nj. Carska visočanstva, Veliki Knjaževi Nikola i Petar Nikolajeviči i Velike Knjaginje Milica i Stane.

U jednoj maloj kući, koja nosi ime „Villa Liserons“ (Vila Krinova), a na koju mu nije

zavidio ni najobičniji građanin - buržoa sa Kot d'Azur, provodio je skromno, vrlo skromno, svoje posljednje dane Veliki Kralj. Skromnost kojom je živio Nj. V. Kralj i njegova Uzvišena Porodica na francuskoj rivijeri, čuvenoj u svijetu, ne toliko zbog svoje ljepote, koliko zbog luksuza njenih posjetilaca, zadivljavala je stanovništvo Kap Antibu i okoline. Ono, u čijoj sredini najobičniji građani imaju svoje luksuzne automobile, nije moglo razumjeti da jedan stari Kralj nije držao ni običan fiaker ...

Nj. V. Kralj i pored velikih briga, strašnih nepravdi i uvreda, koje su mu nanošene od onih, za koje se je on, zajedno sa Crnom Gorom, kavaljerski i junački žrtvovao, podnosio je taj veliki teret, bar prividno, oholo i gordo sa uvjerenjem, da nije daleko dan, kad će mu, živom ili mrtvom, biti dana puna satisfakcija, koju je on u istini zaslužio, i koju mu, uvjereni smo, neće manjkati samo, što će ona sada, biti potpunija i veličanstvenija.

Sve do kraja prošle godine, Kralj je radio sa fenomenalnom svježinom i aktivnošću. On je redovno lijegao u deset sati noću, zatim je spavao do dva ili tri ujutro. Tada bi se probudio i ustao, popio crnu kafu koju je sam spremio na aparatu koji mu je uvijek bio u sobi, jer nije htio buditi poslugu. Zatim bi sio i pušeci radio do pet ili šest ujutro. Tad bi opet legao i spavao do osam ujutro, kad je ustajao, pročitao novine i otišao u šetnju, iz koje se je vraćao osvježen i nanovo se laćao posla i radio obično jedan sat ...

Još od januara o.g. okolina Njegova Veličanstva mogla je primijetiti znatnu promjenu na njemu. Vodila se u njemu borba između života i smrti! ... U toku januara i februara, Nj. V. Kralj je dva puta padao u krevet po nekoliko dana i opet ustajao ... U nedjelju 14. februara Nj. V. Kralj izašao je kao obično poslije podne kolima u šetnju, odmah poslije toga osjetio se je rđavo, te je uzeo samo čašu mlijeka ...

U ponedjeljak ujutro Kralj je bio u mogućnosti još da izjavi želju da bude prenešen privremeno u Italiju. Pošljednje riječi su mu bile, koje je jedva izgovorio: «Neka Bog blagoslovi i pomogne moje nesretnje Crnogorce!» ... Tako je Veliki Kralj proveo ponedjeljak (15. februar) i utorak (16. februar) ...

Nastala je noć od utornika ... [kraj uzglavlja umirućeg kralja bili su: Kraljica Milena, Danilo, Petar, Milica, Stane, Ana, Ksenija, Vjera, Nikolaj i Petar Nikolajevič, Franc Josif Batenberg ...] Bilo je 10 sati noću kad je Velika Knjaginja Milica donijela i stavila u ruku Gospodarevu jedan kamičak zemlje crnogorske sa Careva Laza, koji je veliki pokojnik sobom nosio ...

Sa izložbe slika Nikole Toka Banovića

Sa izložbe slika Elizabete Grudiček Cianci

NOVI NASLOVI

TRADICIONALNA DRUŽENJA

U Splitu (22.12.2010.)...

u Rijeci (23.12.2010. i 5.1.2011.)...

i u Zagrebu (5.1.2011.)